

Nemunas

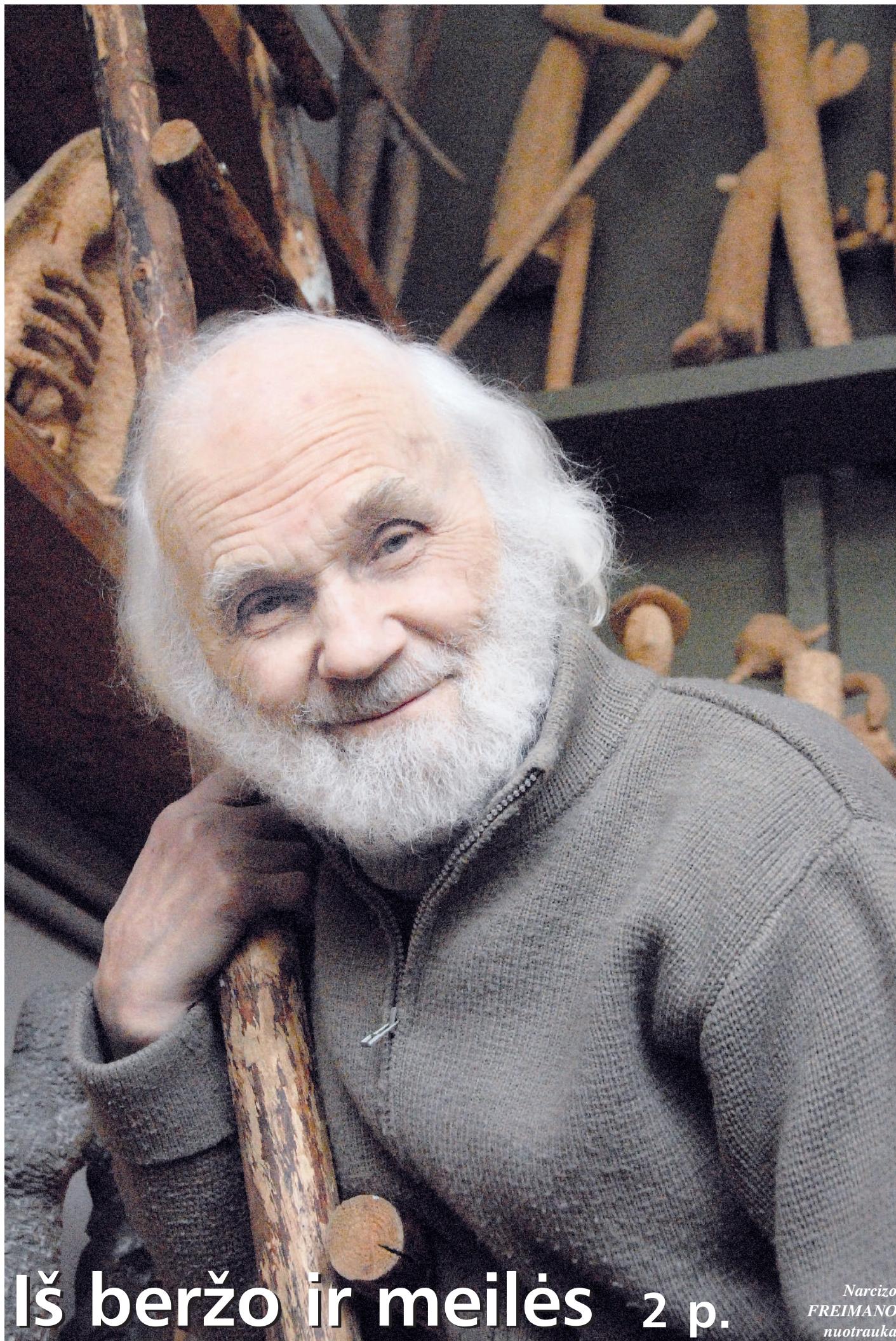
Nr. 4
(277-718)

2010 m.
sausio 28 –
vasario 3 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Iš beržo ir meilės 2 p.

Pokalbis su skulptoriu Leonu Strioga.

Narciso
FREIMANO
nuotrauka

Kauno Laiptai

3-8 p.

Proza _____ Romas DAUGIRDAS

Poezija _____ Rimvydas STANKEVIČIUS

Petras BRAŽENAS

Kai turi širdies,
proto ir talento

Pokalbis su rašytoja
Jolita SKABLAUSKAITE

Kartais eskizas
įdomesnis už kūrinį

Erika DRUNGYTĖ

Už 7 gatvių –
kario šešėlis, arba aš
ir kt. dykaduonai

Funikulierius

Kiek kainuoja
žinojimo laisvę?

2 p.

Andrius JAKUČIŪNAS

Trys parodos ŠMC:
nuo holokausto
iki krizės ir atgal

10 p.

Iš beržo ir meilės

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

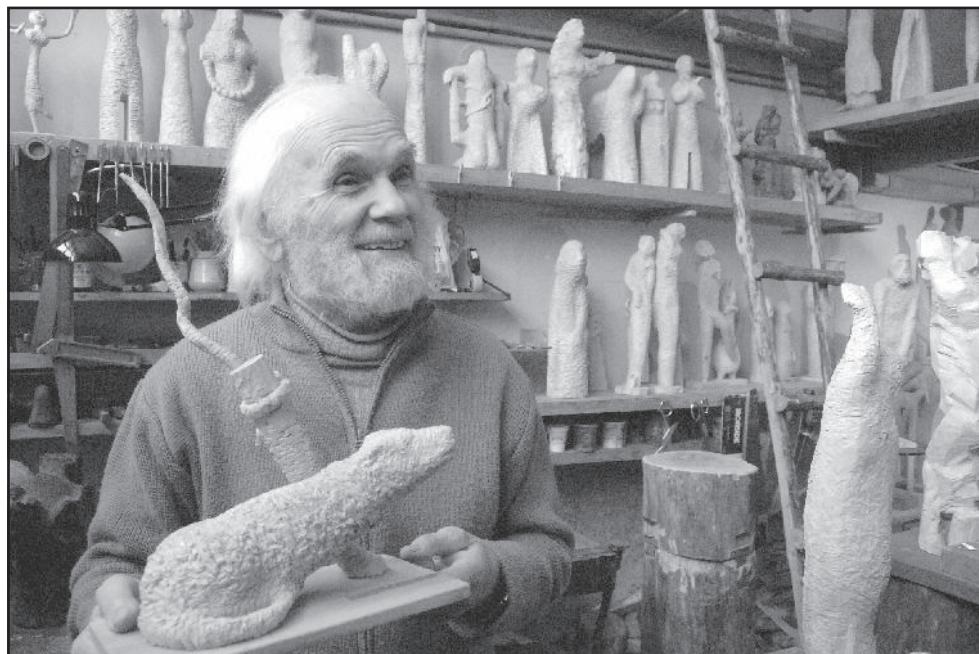
„Visada išgyvenau dėl savo genties, visa da norėjau dangų arčiau žemės regėti“, – sa ko skulptorius Leonas Strioga, švenčiantis 80-ies metų sukaktį. Visalaik yra žmonių, kurie eina priekyje, net jei visiškai nesistengia kitų aplenkti, jų kalbėjimas virsta sentencijomis, o būvimas sušildo aplink esančiuosius. Jei tie žmonės menininkai, už juos kalba ne biografijos ar išraiškings mintys, ne gyvenimo detalių ar pažintys. Viską papasakoja ir išduoda kūriniai. L. Strioga turi daugybę atkaklių ir atsakingų advokatų, išrikuotų dulkėtose, drožlių pilnose dirbtuviu lentynose, kartkartėmis iškeliaujančių į ekspozicijų salės. Visos tos nedidukės, kuplos skulptūros nešiojasi menininko sielą, joje stulipusi aukštą ir erdvę prieities, moralės bei kultūros istorijos privinkusį pasaulį. „Jo kūrybos akivaizdoje susitaiko realistai, modernistai ir avangardistai; paradoksa, bet jo skulptūrų atžvilgiu gali sutapti ir namų šeimininkės, ir rafinuoto meno kritiko nuomonės. (...) L. Striogos kūryba linkusi į kamerišką intymumą, ji poetiška ir jautri. Škulptorius apmato tautinę tapatybę ar savitumą, plastinėje formoje jungdamas daugelių tautos istorinės patirties, pasaulėjautos, gyvensenos bruožų“, – teigia Rasa Andriušytė.

Archaika, senieji archetipai, aptakūs, tarsi aptirpę skulptūrų kontūrai, ištrupėjė, suskeldėjė paviršiai, spinduliuojantys gerumas ir tyla, liūdesys, melancholija. Šis tas kintamo ir daug daug pastovaus. Kaitos L. Strioga ieškojo savarankiškai eidamas meno istorijos keliu ir mėgindamas perprasti skirtin gas jo raiškas: soorealizmą, išmoktą studi-

juojant Leningrado (dab. Sankt-Peterburg) I. Repino tapybos, skulptūros ir architektūros institute, eksperimentus septintojo dešimtmečio ieškojimo įkarštyje. Net paprastutes vaikiškas kūrybos pamokas šalia tévo, mėgusio drožinėti, konstruoti vaikiškus žaislus. Visa tai išsiliejo į dabartiné realumo, siurrealumo ir modernumo dermę, kurioje itin stiprios moralinės nuostatos ir meditatyvumas. Net ir mieste stovinčiose skulptūrose. „Striogos kelionės, laukimo, gimtinės, angelų motyvai, mykoliukai ir anuprai aštantajame dešimtmetje Kaune iškilusių memorialo kom jaunuoliams, Lenino ir „Keturų komunaru“ paminklų aplinkoje ir netgi Romo Kalantos susideginimo (1972) fone buvo svarbūs atsparsos taškai, teigiantys amžinias vertėbes, tautinės tradicijos gajumą ir žmogaus būties prasmę“, – prisimena R. Andriušytė.

„Kai negalėsiu kapot, tapsiu tapytoju. Ta pyba man beveik labiau patinka nei skulptūra, ji veikia mano skulptūrą – faktūros, žaidimas... Tapyba yra įvairesnė, ji man patinka, nes turi daugiau galimybių, yra daugiaplani. O skulptūra verčia kondensuoti“, – kito dos prasitarė paskutinę 1930-ųjų sausio dieną Medžiočių kaime, Ūkmergės apskrityje, gimęs skulptorius. Tačiau vis dar kapoja, dažnasi šiluma ir yra vertinamas meno mėgejui, ekspertų: skulptoriui skirta Soroso šiuolaikinio meno centro stipendija katalogui išleisti (1995), Genovaitės Kazokienės vaizduojamojo meno fondo premija (1998), jis yra Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas bei įsimintiniausias 2001 m. Kauno menininkas (2001).

Apie meną ir kūrybą pasakoja pats skulptorius L. STRIOGA.

– Kitados esate užsiminęs, kad gyvenimas svarbesnis už kūrybą. Tačiau pats tiek daug dirbate.

– Taip kalbėjau pries premijos įteikimą, tačiau sakiau, jog nežinau, kas man svarbiau – gyventi ar kapoti medį, tik žinau, kad nenori mueloti. Tikriausiai tai vienodai svarbu. Gyvenimas, atsakomybė, tévai, tauta prisodrina kūrybą. Méginiu ne neigtis, o teigtis ir gyvenime, ir kūryboje. Gal šiek tiek su liūdesio gaidele.

– O kaip galima išsivalyti, kad liktų tik gerumas?

– Reikia kiek įmanoma švariau gyventi. Nors pats nesu visiškai sterilus. Mégstu gyvenimą, nesu abejingas gražiajai lyčiai... Ką Dievas sukūrė, negalime koreguoti – nei atimti, nei prideti. Žinoma, dažnai aplanko liūdesys, kad gerumo absoluto negali pasiekti. Realybė aš labai gerai matau, tačiau nesiruošiu jos neigtis.

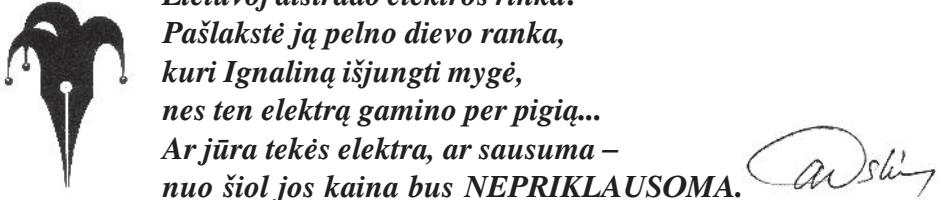
– Tuomet tenka rinkitis atsiribojimo kelią?

Nukelta į 9 p.

Adskio krislas

Lietuvoj atsirado elektros rinka!

Pašlakstė ją pelno dievo ranka,
kuri Ignaliną išjungti mygę,
nes ten elektrą gamino per pigią...
Ar jūra tekės elektra, ar sausuma –
nuo šiol jos kaina bus NEPRIKLAUSOMA.

Funikulierius

Kiek kainuoja žinojimo laisvę?

Kažkada, dar giliu sovietmečiu, pamenu, nemenkai iškaudinau kolegą, redagavusį Šiaulių miesto laikraščio „Raudonoji vėliava“ (dabar „Šiaulių naujienos“) kultūros puslapius. Susikibome per vadinamąjį gamybinių, regis, dėl „menko niekio“ – dėl kalbos. Prisiekės literatas – tuomet jam galėjo būti maždaug tiek metų, kiek man dabar! – buvo šventai įtikėjės, kad gauti gražios ir taisyklingos lietuvių kalbos „pamokų“ galima tik iš mūsų garbiųjų klasikų, taip pat ir iš „tarybinių rašytojų“ knygų. Aš, neapsiplunksnavusi „poetę“, paslapčiomis besivylus, kad spaudai rengiama plonytė mano pirmoji knygelė bus be galo „svarbi“ jei ne pasauliui, tai bent jau tuometiniams Litmenio šalies gyventojams, vis dėlto radau argumentų oponuoti: klasikų raštose daug nenorminės kalbėsenos, gausu įvairiausių specifinių stiliumi figūrų, taip pat – tarmybų, svetimybų ir kitokių griekų, tad kalbos kultūrą „liaudžiai“ diegia visai ne romanistai ar novelistai, o kasdienis „produkta“ – laikraščio ir žurnalo žodis, radijas, televizija.

Bégantis laikas koreguoja daugelį įsitikinimų, grįstų jaunatvišku įkarščiu. Vidinės sąžinės saskaitos ilgainiui padėjo ir man atsimerkti. Tačiau ano savo teiginio, taip stipriai nuvylusio kolegą, neatsisakyčiau ne šiandien, kai žiniasklaida atsitiesė nuo sovietinės priespaudos, „sudemokratėjo“ ir išlaivsėjo. Deja, informacijos laisvė mums, vartotojams, kainuoja brangiai – kvazižurnalistika klesti kaip klestėjusi, instinktu žadinimas tapo prioritetu, melo ir tiesos takoskyros nebéra, smurto „instruktažai“ spaudoje ir televizijoje skatinia naują smurtą, o nuo kultūros – žodžio, elgesio ir t. t. – esame tolinau devynmylių batų žingsniu. Šiandien didelėje dalyje žiniasklaidos pasigendu ne vien taisyklingo SAKINIO, neužteršto barbarizmais ir paauglių žargonu, ne vien taisyklingai sukirciuoto ŽODŽIO, bet ir blaivaus požiūrio, neinterpretuoto fakto, pagaliau – PADORUMO. Todėl gana dažnai kyla klausimas: kuo ketvirtoji valdžia geresnė už buvusius „vienpartinės“ sistemos tarnus ir „tribūnus“? Tuo, kad nebecituoja politibiuro? Cituoja, deja! Ir ne cituojančių nuopelnas, kad „politbiuras“ štai laikais gerokai pakitęs...

Sakoma: kieno vežime sėdi, to ir giesmę giedi. Vežimą galima pasirinkti. Giesmės, jeigu jau apsisprendei, kuris vežimas tau patogiausias, – ne. Va čia ir kriukis! Tačiau vieni „giesmininkai“ savo apsisprendimu atvirai žavisi – prisistatinėja vakarėlių liūtais, „neišlipa“ iš visokiausiu stilių, žmonių ar gyvenimo būdų, kol sužaigždėja iki debilumo, kad įtikėtų ir savosios produkcijos vartotojus įtikintų, jog „kiekviena virėja gali valdyti valstybę“. Kitaip tariant, tie vienadienai laimės kūdikiai iš ekraninio ketvirtosios valdžios klano, vienu šuoliu persökdamis trečiąją valdžią, pasiekia patį Seimą... Tuo metu kiti – jau ne televizinių žmonių, o dienrašiuose dantis praėdė žurnalistikos vilkai – kartais megsta visai neprofesionaliai pavirkauti... Ne dėl glavltio represijų, suprantama. Ir ne iš savigrąžos, kad yra užsakovų vergučiai. Dažniausiai jie aimanoja dėl valstybės iš dalies finansuojamų KULTŪROS leidinių ar laidų rengėjų „gerovės“! Kaip taip, girdi, galėtų būti, kad kokie nors nemuniečiai su litmeniečiais, metininkai su kultūrbarininkais, šatēniškiai ar bernardinai.lt, švariomis rankomis sau sėdėdami ir „nieko neveikdami“, begėdiškai eikvoja mokesčių mokėtojų pinigus, o štai jie – visuomenės „piktžaizdžių“ valytojai, visų šuklynų „revizoriai“, visos lietuviškosios bjaurasties ir melų metraštininkai – valstybės néra remiami ir duoną užsidirbti privalo alinančiu kasdienių triūsu!

Pastaruoju mes, kultūrininkai, galėtume, tegul vargingai, sušelpti: lai ateina, kad ir į tą patį „Nemuną“ – padirbēti puse etato už minimalų atlyginimą, užsidirbti honoraro bent jau druskai, nes „Tekilai“ kultūros leidiniams rašantieji tikrai neišstena. Lai sėda rašyti ne vien straipsnių, bet ir projektų ir laukti vadinamųjų valdžios „malonių“, kurios veikia primena išmaldą nei pakankamai finansavimą... Na, o pirmiesiems – bent jau aš – reiškiu gilią užuojautą. Kaip kiekvienam beviltiškai sergančiam žmogui. Nes žvaigždžių liga juk – irgi LIGA. Gal todėl į Naujuosius (dėl peršalimo ir su tuo susijusiu bologiu) įžengusi ne kokiam nors linksmame kaukių baliojus, o per „Triumfo arką“, kaip ragino Nacionalinis transliuotojas, nelabai teypkau, kad šalia auksinių balsų, per viduri atskirti auksinio kryžiaus aktoriaus Mariaus Jampolskio, šampano taures kilnojo, tarkime, ne šiumečiai Nacionalinės premijos laureatai, ne kitos kantriai ir tyliai per kiaurus metus į kultūros ir meno korių medų nešusios bitelės, o iğrisę – jau vien tik dėl anonsų, besisukančiu lyg užsikirtusi plokšteli – LTV laidų vedėjai... Kai ekrane pagaliau šalta šypsena pražydo prieštarinė vertinama Rita Miliūtė, net keistas juokas suėmė: kažkodėl émiau ir prisiminiau sovietmečio ekrano „žvaigždę“ – Leonidą Iljičių Brežnevą. Ar todėl, kad vis dar daugybę anekdotų apie šį „nepakeičiamajį“ pamenu?

Klausiu savęs, kodėl mano nuotaika į gera (netgi radikalai!) pasikeitė, išvydus visai kitus veidus? Veidus, primenančius, kad „Panorama“ švenčia keturiaskesimtmetį. Mieli, gražūs, inteligentiški žmonės... Su vienu jau šviesiaus atminimo diktoriumi, pamenu, paaugliukė būdama, kartą net nuoširdžiausiai pasisveikinu, nes palaišiau kažkuriuo iš tévo draugų, mėgusių mūsų namuose pavakaroti...

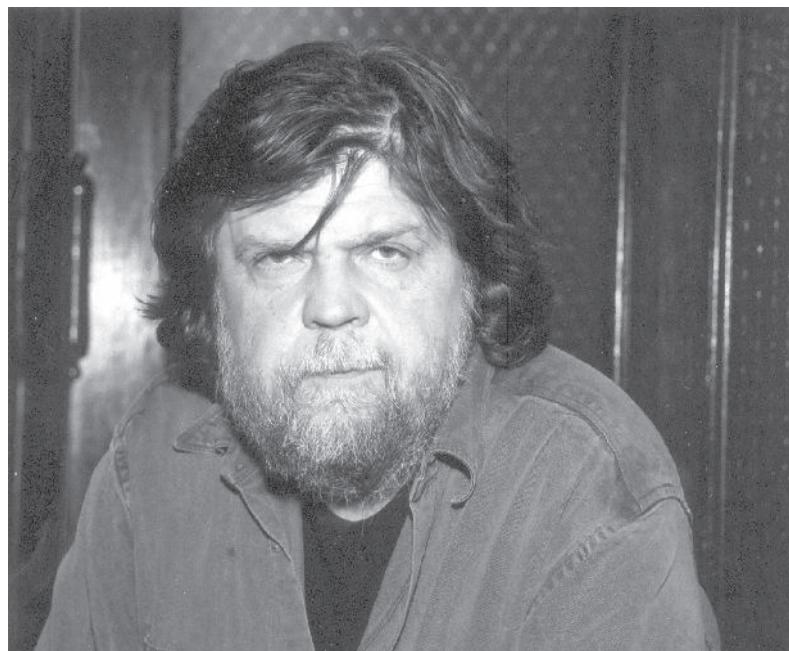
Nelaisvės laikų diktoriai, nors pasikeisdamis šnekindavo mus iš ekrano kiekvieną valytoj, kažkodėl niekam nebuvo atsipykė ir iki gyvo kaulo iğrisę... Anekdotus mes kūrėme ne apie juos. Mūsų anekdotai buvo skirti „tarybinio gyvenimo gerovei“ ir tiems, kurie tą gerovę taip „dosniai dalijo“.

Tai už ką žmonės ano meto ekrano ar eterio žvaigždes gerbė, už ką tebegeberia iki šiol? Gal tik už paprasčiausią, niekuomet garsiai neduotą pažadą, kuris anuomet prilygo Gerajai Naujienai, kad štai – dar vieną dieną galime išlikti lietuviškai? Su savo kalba, kultūra, asmenybėmis...

Nesunku suprasti žurnalistikos siekį iš CK ar bent jau rajkomo pastumdėlių, kuriuos akylai prižiūri glavltas, tapti ketvirtaja valdžia. Tačiau valdžia, kaip ir laisvė (aciūdie, ne mano sugalvota!) – didžiulis žmogaus savinės išbandymas. Šiąt įvairiausią pagundę pilną bandymą išlaiko tik tas, kuris turi stuburą. Kitaip tariant, užsispyrusių išskančios tiesos, o ne šokinėjantis pagal užsakovo dūdelę, kad ir koks turtingas ar įtakingas jis būtų. Mūsų ketvirtoji valdžia – lygia dalia kaip ir trys pirmosios – šio išbandymo, deja, neištverė. Todėl šiandien ir kalbame apie nuosmukį – geltonaji bulvarą, destrukcinį negatyvą, užsakomų „žinių“ marazmą etc.

Gražu būtų metų pradžioje viltingai laukti, kad kas nors staiga sušuks: „O vis dėlto ji sukas!“ Ne, ne Žemė... Tiktai išmintinga KULTŪROS finansavimo iš valstybės biudžeto politika.

Violeta Šobliuskaitė-Jlekša

Romas DAUGIRDAS

ATKARPOS 2

Autoriaus asmeninio archyvo nuotrauka

Atsiveikinimas su ginklais

Prieš saulę galima pakabinti netik vakarykštę dieną, bet ir išėjus žmones, išnykusius daiktus. Jie susitraukia, aižėja, o jei pasiseka, pražysta dėmėmis. Ir atsiranda daugiau vietas einantiems iš pastkos (tai veiksmingiau nei užkassti). Rytų tenka menkesnė našta.

Tiesa, likusių gyvenimo dalį žengi tarp beveik svetimų. Eini susidvejinęs vienu metu skirtingomis kelio pusėmis, o per vidurį tąsta susidėvėję rišamieji siūlai. Per juos važiuoja mašinos ir, atrodo, išveža kažką daugiau nei jungties aplaišas.

Kartais viena tavo dalis kiek išsiveržia į priekį, bet tai nereiškia, kad atsiliekančioji pusė ilgiau temps gumą.

Štai kelio ietis statmenai išsirėžia į tiesę, ir tu jau esi kryžiaus lauke. Dar knieti kažką pasakyti ar bent jau išsišypstti nosį. Bet tai nepriekalas prie kryžiaus – net trumparam. Sekasi tik šventiesiemas.

Nukrypimas

Atjojo pas ją ant balto karštligės žirgo. Kabarojos link trokščiamo lango lietvamzdžiu. Jo dalys susmuko viena į kitą. Gulėjo ant nugaros, tabaluodamas rankom ir

kojom. Ir inkstė kaip šuo.

Po to mušė policijoj, spaudsmai ego tarp *glandų*. Turbūt kersi jo už blogą Lietuvos klimatą. Bet ilgai nesiterliojo – išmetė į gatvę ir net neapšlapino.

Jau rengesi grįžti iš laisvalaikio į restoraną. Aplikavo rudens lapais – lyg tvarsčiais – delnus ir pasikinkė medžiui. Už horizonto jie lindo į žemę, bet iš inercijos nešė tollyn. Kol iš gerklės išskrido balandis. Lyg dezertyras suvirškinto kelio.

Viltis

Nemėgo kačių, poeziros ir siltkés. Ir internetinių vertinimų, kurie priminė užrašus išmatom ant tualeto sienų.

(Kadaike provincijos mieste, labai sumautoje valgykloje, kur ir tupinykas tebuvo vienas – visoms lytimis – perskaitė prie unitazo išėjant moters pasiūlymą užsiimti oraliniu seksu. Buvo ir du telefonai. Sudėjo jų skaičius – sumos sutapo. Bet vis tiek nepatikėjo, kad tai likimo skirtoji.)

Kai užknisdavo mikrobų medžiotojai, jis kratė cigaretės pelelus sau ant galvos kaip N filmo herojus, nes norėjo būti toks nunginkluojamai paprastas. Turbūt ti-

kėjosi, kad kiaušas ištirps, atsidarys konservų dėžutė ir smegenys išsivédins. Gal net pavyks susi-kaupti protestui ir vijo kramtomasios gumos jis žiaumos žinduką. O gyvenimo putose atsiras ir pieno prieskonis, kaip naujo folkloro užuomazga.

Bégimas su kliūtimis

Visą naktį negalėjo nušliaužti tų kelių metrų, kurie skyrė jį nuo geidžiamos moters. Mojavo rankomis ir ausimis, bet nuo grindų ne-pakilo. Išsilenkės tilteliu pūtė orą atgal, bet reaktyvinė jėga buvo per menka. Visi aplink geranoriškai komentavo alpinisto pastangas ir net statė priešais jį sklidinas tau- res kaip tarpinius tikslus. Kad su-sikauptu ir pasistiprintu prieš to-lesnę kelionę.

Išmégino įvairius stilius – ir brasą, ir delfiną – bet taupūs ir ap-dairūs draugai beveik nieko neišlaistė.

Vėliau prisiminė, kad yra apli-pės nukirsto medžio žiedadulkėm. Turėtų slysti, jei pavyktų kiek pa-kreipti pagrindą. Todėl surimavo dekalogą ir prikabino prie aitvaro nugaros. Ir prasmego aukštu žemyn.

Kai sugrižo, moters nebebuvo. Ją išvežė į parodą, lyg gėlių va-zoną.

Drėgnas tekstas

Jei niežti sąžinę – bus lietaus, pranašavo jis. Nes geriau už kitus mokėjo smigti. Tarsi važiuo-tų ant lentelės su ratukais, kurią pasiskolino iš bekojo karo vete-rano. Žemiau vidurkio, žemiau pliuso, kurį gausi, padauginęs mėšlą iš mėšlo.

Kad bučiuotų tikai užterštą orą – be ruko ir šméklių. Atsitrenktų į švy-turio pamatus ir sudužtų netgi len-telę. Kad riedėtų ilgai ir nuoboda-ziai. Kol tarpuvarčių sienos išly-gins veido raukšles, grindys ištie-sins vingius smegenų.

O tada sustojo ir virpėjo dar mė-nešį, laukdamas įkvėpimo šaltinio.

Adaptacija

Skendo kelis kartus. Baloj ant as-falto, vilkėdamas baltu kostiumu. Stengėsi liežuviu atsispirti nuo dugno, bet nesėkmingai. Teko iš-gerti visą vandenį.

Antrą kartą – sriubos lékštėj. Tie-siog staiga atsijungė ir veidas pa-niro į sultinį. Jis buvo gaiviai vē-sus. Todėl tiktais migdė. Gerai, kad viralas neužtvindė ausų – himnas sugrąžino į realybę. Kuri vėl mela-vi, nes atskyre mėšlą nuo gegutės.

Racionalios figūros kaip musės skraidė pro gelbėjimo rato kiaury-mę ir iliustravo jo nulinę funkciją. Į paviršių prasiverždavo tik pasken-duoliški anekdotai ir išskalbtos tie-sos. Ir sproginėjo kaip burbulai, tar-si papildytų atsargas oro.

Jis vėl turėjo adaptuotis – ir prie vienaspalvio vaidmens dievo rank-darbiuose, ir prie karsto, kuris jau nuskendo.

Properša

Kai likimas daužydavo Severi-ną, jis tapdavo šiaurės pašvaiste (arba šiaurės žvaigžde). Šviesdavo virš metalinių konteinerių ir benamių slėptuvų. Mégino išisprauti į siūlę dangaus, bet uodega kyšo-jo šiapus.

Tačiau jautėsi laisvas – tarsi iš visur išmestas (beveik kaip kalėjime). Ėjo į prekybos centrus ir vogė jam nereikalingus daiktus. Tai su-teikė keistą – turbūt malonų – prie-skonių seksui su atsitiktinėmis mo-terimis. Nepanaudota sperma ap-saudė stačius kampus.

Draugavo su naktim ir kvietė į namus visus, kurie netilpo į televi-zoriaus dėžę. Ar pabėgo iš ten. Musgaudžiaus gynės nuo lubų ir stogo.

Kol viskų užliejo išmalda ryto, nors jis ir liko už borto.

Etiketas

Ėjo lyg du ant vandens šokan-tyς rojaliai. Susikibę rankomis ir vis atsimušdami pečiais, nes abieju trumpesnės kojos buvo šalia. Ir skaitė, nelétindami žingsnio, kaip mylėti. Kai kurias vietas komenta-vo, bet be aistros, nes smegenyse oše naminių palmių giraitė.

Buvo aplipę ne tik kokoso rie-sutais, bet ir antkapinėm epitafijom. Jos atispindėjo pravažiuojančių mašinų stikluose, o viena nukrito ant šaligatvio – *ilsékis ramybėje, kol aš ateisiu*. Abu troško to paties, bet buvo pernelyg mandagūs.

(Moteris kažko paklausė. Jis ne-žinojo, ką atsakyti, todėl plojo part-nerei per sédynę.)

Jie jau gyveno avansu, bet vis dar lankė prezervatyvų dažytojų kursus, kur tarp nereikia ir reikia barstomas klausytojų smėlis.

Rimvydas STANKEVIČIUS

POZUOJU PAVEIKSLUI

Tarp mokinų pasklido kalbos,
kad Jonas bus atleistas
nuo mirties.

Vlado BRAZIŪNO nuotrauka

1. Kapo rūsys

*Pasilenkės jis matė paliktas drobules. Tačiau
i vidū néjo...*

*Nebekartok, jau užsirašiau:
– Skaistyklė yra tik speigas
ir varpų gaudesys –*

*Svarbu juos atskirti, išmokti
Tarp jų išlaikyti pusiausvyrą,
Surasti kuo ir i ką įsitverti.*

*O toliau kaip?..
Gal žvilgsniu ar išblukusiomis
Atminties piratinėmis kopiomis?..*

*Nejaugi nebūna čia nieko akims?
Kokių nors spalvų, raidžių, lūpų
Ar liepų lapų?...*

Nieko.

*Tik mėnuo nerias iš kailio
Bandydamas žaisti, jog viskas
Kaip buvę –
Zyloja po nesamą dangą,
Bandydamas vienu metu imituoti žvaigždes,
Debesis, patį save,
Ką tik siūlą pametus...*

*Nekartok, jau užsirašiau:
– Jis – tik speigo ratilas,
besiplečiančiuose
varpų vyzdžiuose –
Iš tikrujų – ir jo néra.*

2. Kvintų ratu

*Jei noriu, kad jis pasiliktu, kol ateisiu,
kas gi tau?..*

*Pro šalį nušniokšiantis
Koridoriaus triukšmas,
Praviros durys –
Dūris...*

*Injekcijos metu gali atrodyti,
Kad išsitempia laikas –
Toks pojūtis, lyg būtum čia pragulėjės
Daugybė metų –
Lyg keltumeisi dabar rąžydamas, jausdamas
Kiekvieną raumenį,
Jauną ir dūzgiantį, tarsi templė
Paleisdama strėlę...*

*Toks pojūtis, tarsi lėktum i kiemą,
Žaistum „klases“ ant ką tik pradžiūvusių,
Saulės nutviekių plyteliai...
Kažką šūkautum, augtum, lankytum mokyklą,
Po truputį surinktum mintis ir knygas, laiko
žarstomas*

*Tau po oda...
Palengva atrastumei ausi
Išsilgusioms savo lūpoms,
Palengva surastumei lūpas
Savo pernokusioms lūpoms,
Surastum, surestum namus*

Savo meilėms ir Dievui laikyti...

*Toks pojūtis, tarsi daugybė žiemų
Juose krosnis spragėtų,
Tarsi apželtum, pražiltumei jų šiluma,
Vėliau – imtum vėsti...*

*Vieną akimirką net pamanytum,
Kad mirštai:
Pro šalį nušniokšiantis
Koridoriaus triukšmas,
Praviros durys –
Dūris...*

*Injekcijos metu gali atrodyti,
Kad išsitempia
Ar netgi kartojausi laikas...*

3. Imperatoriui stebint

*Verdančio aliejaus katile jis nenukentėjės –
priešingai...*

*Įėjusieji lieja... (trūksta teksto dalies) –
Toks senovinis paprotys –
Toks senovinis saulėtas laikas,
Kai prieš miegą nereikia melstis,*

Gražinos Viktorijos PETROŠIENĖS nuotrauka

*Pamaldžiai laikyti delnuos
Netvariuosius pavidalus –
Spėlioti
Kas kuo yra buvęs:*

*Išsilydė žąslai, kitados nenugalimų kariaunų,
Dundėjusių į žiemų pusę,
Šventvagiškai nulietas,
Neteisingai šventintas,
Neteisingai suprastas Jézaus veidas,
Virtęs pilku geležiniu kumščiu, plėnimis
Pustomas viduramžių vienuolynų knygos
(daktaras man buvo prirašęs draskančias
gerklas jų inhaliacijas), dar kitos*

*rūmų puošybos detaliés – kaulų tūtelės,
vinys įraudę, ugnies nusvidinti dantys
boluoja it perlų krūvelės –
yra čia ir jų, ir žiedų nuo riešų
ir pirštų, kuriuos
kitados bandžiau savintis...*

*man jau galima raustis ir kuistis,
rankas ir mintis išsisuodinti –
smalsu, ką dar tikresnio surasčiau
tarp visų tų birenų, kurios
taip nesenai buvau aš –*

*suvenyro ieškau, trofėjaus
gėrio pergalei manyje atminti...*

Galgi ne viskas dar išdegė?..

5. Patmo sala

*Ir aš regėjau: štai pasirodė baltas žirgas ir
ant jo raitelis...*

*Liepsna, siautėjanti viduriuose,
Spazmai skrandyje, žodžiai,
Tąsūs lyg seilės, siūbuoja –
Siūbuoja, nenori atplysti nuo lūpų...*

*Tai paveikslas, kuriame Jonas
Ryja angelo ištiesą knygą...*

*Iš kur jį žinau?
Iš vaikystės.
Ne – dar iš anksčiau.*

*Jis buvo atverstas knygoje,
Kurią tuo metu
Sunkiai ir skaudžiai rijau.*

*Įstrigo turbūt –
Ir įstrigo giliau
Nei galėtum tikėtis.*

Po šitiek gyvenimų...

Kutureilis

(su skaitymo instrukcija)

*Nekeliu jums jokių reikalavimų – tiesiog
Kai rašau žodį „aklas“
Tenoriu, kad įsivaizduotumėt
Šaltą tamsą,
Kurios nėra su kuo palyginti.
Todėl ji – ne tamsa, o
Niekas.*

*Tenoriu, kad neapgaudinėtumėt savęs –
Tai – neišsisklaidys. Neturekite vilties –
Nebus jokio švitimo, jokių šešelių,
Jaukių mirguliavimų – net užuominos
I turėtus vaizdus... Viskas. Ju amžiamas nėra.
Yra tik baimė supurtanti,
Maldaujanti galimybės nubusti
(It kėniui juodam ant krūtinės užšokus)...*

*Nors apie kėnius nerašau nieko, vis tiek
Noriu, kad žinotumėt –
Tai gyvis, jau trys dešimtys metų
Spurdantis mano sapnuose (pusiau
Katė – pusiau paukštis)...*

Dabar noriu, jog šyptelėtumėt pamanę,
Kad jokių kėnių nėra
(*Tapti – reiškia būti*
Surastam, suprastam, padarytam,
Būti paliestam, nujauciamam arba ištartam).
Bet jų nėra tik akimirknį,
Tik tol, kol spėsiu prisiekti:
„Šimtus kartų jie yra tūpęsi ant manęs,
Vasnojė sparnais virš rékiančio sapno,
Suleidę nagus, neleidę
Ieit į senelių trobą
(*Kurią tik sapnuose ir prisimenu buvus...*)

Suprantu – jūsų gyvai – kiti,
Bet ta pati baimė, prakaitas šaltas,
Maldos snabždesiai padriki
Dar beveik nenubudus,
Išgąstis, stingdantis kraują...

Todėl, kai rašau žodį „kraujas“ – noriu,
Kad dar mano plunksnai krebdant pajustumėt
Vėstantį svetimą kraują ant veido,
Savajį – verdantį,
Gilyn gomuriu tekantį,
Sprangų,
Kosėti verčiantį, varvantį
Iš kulkosvaidžių persiūtų kūnų,
Tvinksinti smilkiniuose
Paskutinėmis
Budėjimo valandomis teliūskuojančią
Taureje naujosios ir amžinosios
Sandoros...

Jei atvirai –
Tenoriu, kad girdētumėt
Vien krauko balsą, gurgždantį
Lyg ledo šukės
Bemiegiamė vandenye...
Tenoriu, kad girdētumėt
Krauso šauksmą su Munko
Tapyta burna, su kančiomis, artimųjų
Savęs, tinkamų žodžių
Ieškojimais...

Jeigu jau rašau „sunkias“,
Tai malonekit suprasti, kad – sunkiai –
Kaip ašaros pro vokus,
Kumštin sugniaužtus,
Kaip gėlas vanduo,
Kaupiamas burejė
Beveik išprotėjus nuo troškulio
Ant saulės siūbuojamo,
Ant saulės iškaitinto denio
(Kėniai ir čia kartais atskrenda,
Tik jau ne korpusą puola,
Olūpas)...

Prakaitas jau nebe gėlas,
Jau net – ne mano –
Visiškai nuo manęs atsiskyrės,
Todėl – tik erzina,
Niežulius kelia,
Trukdo užmigti...

Todėl visas žodžių tarpusavio jungtis,
Net permatomus šalutinius
Šaknų siūlelius noriu
Nepažeistus persodinti
Jūsų dirvoje.
Šalia baimių, kvapų, augalų
Ir gyvių, kurių nepažiustu.
Ten, kur manęs nėra
Ir niekada nebuvu.
Ištartas tik ketureilis:

Aklas yra kraujas –
Sunkias ir sunkias iš riešų,
Nors tos rankos –
Ne mano seniai.

... ir šlapiuojantys kėnio pėdsakai
Jums tiesiog
Ant širdies.

Serialas

Andriui Bialobžeskiui

Esu išėjės pašalu, iš molio trauktas bulvėmis,
Sienojų trandimi patamsyje tūnojės,
Ne kartą savo maldomis šventuosius stulbinės,
Nelegaliai patekdavęs slaptais takais į rojų...

Esu pasaulį apžiūrėjės pro kiekvieną lašą –
Deginės, prakaito, saldžiųjų meilės syvų,
Pulkais save naikinės, ugnies lyg duonos
prašęs,
Piliakalniuos gulėjės šimtmečiais negyvas...

Kasmet išsprogdavau obels ir knygų lapais,
Kur tekstas paprastyn, bet vis gilesnės tylos,
Voratinkly spurdėdavau tarp šiapus ir anapus,
Kol gaudavau pajust, kaip Dievas mane myli...

Esu ropojęs budeliu, vaidinęs tylią auką,
Žinojės už abu – stebuklas išspūdlys.
Net po mirties kažkas vis šaukia, žiebia viltį,
Kad veiksmas tik prasideda – gražiausia dar
tik laukia...

XX amžiaus užsklonda. Pokalbis pirštais

Liepia jį vadinti Viktoru,
Vis dar tiki, kad vardas – nuo žodžio „pergalė“,
Mégina netgi parodyti V ženkla pirštais –

Tik štai – trūksta pusės smiliaus (iš po žiemos
gesti émė),
Ir todėl jo rodoma pergalė
Slepia kaži kokią nešvankiai juokingą
užuominą –

Ko gero, iš tiesų šitaip jaučiasi
Įtaiką sugrįžę, pasaulį šturmavę laimėtojai?..

Toliausiai gyvenime buvęs Afgane –
Anais dar laikais, anam dar pasauly –
Palikęs ten vietoje multo
Gabala savo šlaunies,
Todėl žino tiksliai – ten žemės kraštas...

Toliau eiti nebuvo kur, o eiti reikėjo –
Todėl „chokdė“ turi ir kitą prasmę – ji reiškia
kalėjimą,
Išmonę svaigintis, kites kitą prismaugiant,
Mėlynų rašalu tatuiruotą žiedą
Ant kito piršto – vestuviniu –

Matyt, todėl taip su meile prisimena pasalas,
Rengiamas žiurkėms, žiurkių pasalas,
Rengiamas žmonėms, prižiūrėtojų pasalas,
Rengiamas žmonėms ir žiurkėms...

Veblena, kad daug ko negali pasakoti,
Prašo pinigų, užsiverčia degtinės,
Pamokomai pirštą iškélęs –

Beveik sveiką kitos rankos smilių be nago –
Ta, kur kankintas (šią jau po kalėjimo, jau
vietiniai
Tiesiog čia – už skolas, Kalvarijose)...

Galiausiai jau atkiša nykštį, liepia man
nebijoti,
Dar užsiverčia degtinės...

Tada jau vien tiktais pirštais,
Žodžiai jau nesakyta tiesa:

Traukuliainežmoniškitąs ymaisnargliaisu
mišęsurausvomispotumišburnosgargaliavimaipagaugaispernugaręinantzskauk-
šejimaidantimis...

ir žodžiai vos girdimi, vos įkvėpus –
Vos atleidus mėšlungiui žandikaulių:

„Mirtis? Niekai.
Yra kur kas baisesnių vietų –
Tu jau patikék.“

Jau?

Kai turi širdies, proto ir talento

Petas BRAŽENAS

Šią akimirką, kai rašau laikiną būsimo rašinio pavadinimą, Rašytojų klube prasideda Valentino Sventicko knygos „2009 kritiko pastraipos“* sutiktuvų vakaras. Ne, ne taip reikėtų pradėti – koreikiškiau. Šią akimirką, kai Rašytojų klube prasideda Valentino Sventicko knygos „2009 kritiko pastraipos“ sutiktuvų vakaras, užrašau gal ir ne galutinį savo rašinio pavadinimą. Užrašyti reikia, nes geresnės progos pradėti, pasidalinti jau visą savaitę nešiojamais išpūdziai tikrai nebus. Žinau savo silpnypę tuos išpūdziai pasinešioti, pagromulioti, susidėlioti į kokią nors racionalesnę struktūrą, kol net suradės ją neretai pajunti, kad per tą laiką jau esi netekęs paties noro rašyti: tai kažkas užbėgo už akių ir esmingesnius dalykus suspėjo pasakyti, tai pasidavei kasdienei rutinai, užuot metęs jai iššūkį, tai nešvengiamai apstryne išpūdziai, kuriaiši dalydamasis jaustumeisi kaip panešiotų drabužių pardavėjas. Ačiū ponui Virusui, kelioms dienoms parūpinusiam namų režimą, bet, deja, ir atėmusiam progą pasiklausyti žaismingos išminties, kurios, neabejoju, šiandien bus pažerta ir vakaro oratorių Jūratės Sprindytės bei Kornelijaus Platelio, ir paties knygos autoriaus.

Tad virtualiai dalyvaudamas sutiktuvų vakare verčiu *nota bene* bei pastabomis išmargintus puslapius ir ryžtuosi dar šviežiems išpūdziamus teikti pirmenybę prieš kokią nors subrandintą konцепciją, dėmesį patraukusiems kritinės minties blyksniams – prieš viningos vertybinių kriterijų sistemos paieškas. Ne todėl, kad tokia sistema V. Sventicko darbuose būtų sunku aptikti bei apibrėžti, o todėl, kad tam jau būta ir dar bus daug parankesių progų. Turiu omeny kadaise išleistas jo monografijas apie Algimantą Baltakį ir Alfoną Maldoną, keturių vienos kartos poetų portretus ir dar visai naują monografiją apie Aidą Marčėną. Skaityk ir ieškok į sveikatą Sventicko sistemos. O čia – „50 recenzijų ir sauvelė gurinių“. Gurinai, pasirodo, yra tas pats, ką iki šiol vadinai trupiniai. O jeigu autorius ir visą knygą būtų pavadinęs kokiaisiai kritikos guriniais, negalėtum dėl to ginčytis. Kuo jau čia pastraipa geriau už gurini? Gurinys – bent metafora, o pastraipa – paprasčiausia, rašto žmonėms kasdieniškiausiai savoka. Intriguoja nebent tą pastraipų skaičius: 2009. Mégėjams dekoduoti ar dešifruti knygų pavadinimus gali parūpti patikrinti, ar autorius neapsiskaičiavo pateikdamas tokiai tikslią statistiką. Linkiu sėkmės, bet pats galvoju, kad tai eilinė V. Sventicko išdaiga.

Patikimesnė yra kita statistika: į knygą sudėti dviejų dešimtmecijų literatūros kritikos rašinai ir užsirašinėjimai, pradėti Atgimimo metais ir kaupęsi iki šios dienos. Išsirašiau porą minčių iš 1989 m. gruodžio „gurinio“: „Lietuvoje nebuvo rojaus sodų gryno grožio giesmėms“ ir „Klusnumas savo laikui ir pastovio vertybų atžvilgiis – dinamiška dermė, veikianti kūrybą ir jos suvokimą. Sakau – dermė, bet lygiai taip pat sakau – kolizija.“ Tieki ir tepasakyta, nesiplėsta, nekomentuota, bet, matyt, sveriant žodį pasakyta. Kai užvertę knygą bandai įvardyti svarbiausius išpūdziai, sie žodžiai suskamba kaip savotiška programa, kurios du dešimtmecijus nuosekliai laikytasi. Pirmiausia – kompensuojant skolą „gryno grožio giesmėms“, jau galinčioms ir nevaržomai skambeti, ir taip pat nevaržomai būti interpretuojamomis. Tik dėl pačios „gryno grožio giesmių“ sąvokos reikėtų pasitikslinti: ji kritikui nėra tai, ką prieš šimtmeciją propagavo ir protegavo estetai – ji greičiau asocijuojasi su dostojevskiškai suvoktu grožiu, kuriam, kaip prisimename, buvo skirta atsakingesnė misija. „Klusnumą savo laikui“ aštuoniasdešimt devintųjų metų kontekste galėjai perskaityti ir kaip gestą nu-

simetant dešimtmeciais slėgusių kuprą, bet po dvidešimtmecio ji teisingiau suvokti kaip esminę meno kūrėjo ir jo vertintojo nuostata, lygiavertę „pastovių vertybų atžvilgiui“. „Gryno grožio giesmes“ ir „pastovių vertybų atžvilgiu“ – kad ir kokiui aspektui žvelgtume į „2009 kritiko pastraipas“ – galėtume pasižymėti kaip svarbius atskaitos taškus. Tie aspektai gali būti labai įvairūs: ir nepriklausomybės dešimtmecijų poezijos aukštumos, ir kritiko pasirenkamų autoriai, ir jo išpažystamų poezijos vertės kriterijai, ir metodinė ar stilistinė kritiko individualybės raiška.

Nesiimu spėlioti, kiek pastraipų reikėtų bent svarbiausiemas aspektams kad ir labai lakinėkai aptarti – pastraipas bus galima susiskaičiuoti baigus darbą. O kol kas – po pastraipą jau įvardytiems aspektams.

Bene keturi penktadaliai knygoje spaudinamų recenzijų skirtos poezijai. Vienas kitas „nukrypimas“ į prozos ar kritikos lankas yra įdomūs ir liudija universalią kritiko kompetenciją, bet vis dėlto atrodo atsitiktiniai ir platesniems apibendrinimams pagrindo neduoda. Poetijos knygų pasirinkimą jau galima traktuoti ir kaip savotišką jų atranką, poezijos aukštumų peržvalgą. Vos ne trijų dešimčių poetų vardynas, kurį pakartoti čia nėra būtina, apima kūrėjus nuo Anapilio iškeiliausius klasikų iki vos trečią rinkinį išleidusios jaunos poetės, nors įdėmesnis išžiūrėjimas leistų kiek patikslinti šią apibrėžti: kritiko dėmesio lauke dominuoja jo – į šešiasdešimtmecijų linkstančios ar net jo ribą peržengusios – kartos poetų ir dešimtmecijų vyresni. Nelaikyti to kokiu nors kritiko užsangažavimui bendraamžiams (nors ir tai nebūtų nuodėmė) – greičiau tai užsangažavimas gyvybingiausiai, savo brandą pasiekusiai, bet ieškojimo aistros dar nepradarusiai poezijai.

Tokį teiginį galima paremti keliais argumentais. Prie kai kurių poetų, kurių pripažinimą liudyti kad ir Nacionalinės premijos laureatų vardai (Jono Strielkūno, Marcelijaus Martinaičio, Sigito Gedos, Antano A. Jonyno), knygoje stabtelėta ne po vieną kartą, nors po kelią knygas per tą laikotarpį yra išleidę ir kiti, sulaukusieji kritiko dėmesio.

Nukelta į 6 p.

* Valentinas Sventickas, 2009 kritiko pastraipos: 50 recenzijų ir sauvelė gurinių. – Vilnius: „Žuvėdra“, 2009.

Kai turi širdies, proto ir talento

Atkelta iš 5 p.

Recenzijos žanras ir lakoniškas V. Sventicko stilis atleidžia ji nuo pareigos pasakyti kiek galima daugiau: gal kas antroje recenzijoje rasi vienais ar kitais žodžiais suformuluotą siekį pastebėti ir išryškinti arba esmingiausius, arba naujausius eilėraščių rinkinio ar rinktinės bruožus. „Vėl permainos“ – toks M. Martinaičio knygos „K. B. Itariamas“ recenzijos pavadinimas galėtų būti išrašytas kaip moto prieš dažną recenziją. Reikia pabrėžti, kad kritikas fiksuoja pačias įvairiausias permainas – ne tik drąsius, novatoriškus aptariamo poeto ieškojimus ir atradimus, bet ir jo kūrybinio sastinio požymius, arba, priešingai – reikšmingą „atkryti“ po ilgesnės tylos ar nerimą kėlusio nusiraminimo. Nemęgdamas griežto teisėjo vaidmens, bet nevengdamas atvirai pasakyti ir kartesnę tiesą, geriausiai kritikas jaučiasi arba aptardamas geriasias permainas, arba akcentuodamas netikėtus proveržius, arba konstatuodamas (nors ir be susižavėjimo euforijos) jaunesnės kartos poetu „išitvirtinimą“. Dar vienas kritiko orientavimosi į poezijos aukštumas įrodymas – jo pastangos priminti vardus, kurie dėl tam tikrų aplinkybių būna neleistinai primištami. Šiuo atžvilgiu išskirčiau bent tris recenzijas, skirtas Albino Bernoto, Stasio Jonauskio ir Antano Kalanavičiaus knygoms. Jaunystėje apsiplendrės nekelti kojos iš gimtosios Žemaitijos, gyvenimą dulkėtame didmiestyje iškeitės į ramiai gamtos apsuptą ar gržimą į varganą gimtųjų namų pastoge išreikšdamos protestą nesupratusiui ir nepriėmusiui aplinkai, poetas tikriausiai įgyja ir patiria tai, kas kitam nė nesispnuoja, bet išnykdamas skaitytojui iš akių jis, deja, neišvengiamai nyksta ir iš širdies. Per daug nedramatiuodamas tokios situacijos, kritikas imasi jam priklausančios misijos – padėti skaitytojui neprarasti ryšio su tikromis vertybėmis.

Kas gali yra V. Sventickui tos tikros poetinės vertybės? Tiek teoriškai pagrįsto jų aptarimo, tiek sistemiškai sudėliotos jų nomenklatūros nei šioje knygoje, nei tose, apie kurias užsiminta anksčiau, žinoma, neraišime: poezijos paslapčių perprates, tiksliau sakant, jos neperprantamu mą suvokęs žmogus vargu ar gali imtis tokios misijos. Jam labiau negu kam kitam aišku, kad poezijs nėra tik visiems vienodai prieinamas objektas, kad didžioji paslaptis daugiau ar mažiau gali skeleistis tiktais mūsų santykije su juo. Nors knygoje ir nėra kokių sociologinių poezijs skaitomumo, jos suvokimo ar suvokiamumo tyrimų, iš atskirų pastebėjimų nesunku spręsti, kad autorių nujaučia, o gal ir išgyvena poezijs ir skaitytojo susvetimėjimo dramą. Kas čia kaltas: nuo skaitytojo tolstanti poezijs ar nuo dvasių dalykų materialiųjų pusėn gravitujantis skaitytojas – atskiro pokalbio tema. Bet akivaizdu, kad kritikas nei temai, nei problemai nėra abejingas. Sulaikti nuo poezijos nosių sukančią skaitytoją, padėti tam, kuris nuoširdžiai stengiasi išsaugoti jau imanti trūkineti ryšį, kokia nors išdaiga ar

šou elementu suintriguoti tą, kuris jau seniai prarastas poezijs, – taip galima būtų nusakyti vieną iš kritiko pastangų vektorių. „Poniute, – šaukia autorius, gal ir neįveikdamas balse girdimos sarkazmo gaidos, – net ir tamsta šioje knygoje suprasi beveik viską, jeigu tebeturi atvirą širdį ir neužmigusį protą. Na, kiek suprasi, tiek tikrai užteks.“

Siek tiek svetnickiskai pašmaikstaujant galima būtų pasakyti, kad tiksliausio atsakymo į kritiko proteguojamas poetines vertybes galima ieškoti pačioje vardu nomenklatūroje: jeigu jau kas pateko į Sventicko sąrašą, pateko neatsitiktinai, ant tų vardų ir knygų gali dėti antspaudą SKK (Sventicko kokybės kontrole). Tiesa, tai nereiškia, kad ten nerasi smulkesniu šriftu pažymėtų ir ne itin malonių dalykų. „Niekas man neįrodis, kad aitrus, tūžmingas, dreskiančios kančios kupinas kalbėjimas savaime atleidžia menininką nuo profesinės švaros priedermių“, – rašo jis vienoje recenzijoje. Profesiunės švaros metafora čia išreikšta tai, ką paprastai pavadiname vienu žodžiu – meistriskumas. Pats recenzuoja jam poetų pasirinkimas atleidžia autorij nuo pareigos dažnai kartotis šodžių: meistriskumą savo pasirinktų autorij atžvilgiu kritikas traktuoja ne kaip ypatingą autorius dovybę ar kūrinio vertybę, o kaip pri- valomą reikalavimą: kartą pakelėi savo kartelę į meistrui įveikiamą aukštį, tai būk malonus neužkabinti jos ir nemunesti ant žemės. Sventicko žodžiai tarant, šis principas skambėtai taip: „Bet iš J. Erlicko nedora būtų reikalauti mažiau nei iš Erlicko.“ Griežtai įvertinamas Gintaro Patacko dešimtmiečio atsipalaidavimas ar nuopuolis: „Kaip rašyti, svaigio prietomo klaidžiant tarp kaukių – kavinį liūto, pirmo Kauno poeto, poezijos „gangsterio“ (žr. portretą knygos atvaro), obsceniškų eiliavimų pirmievi? (...) Skaitydamas stebiesi, kaip tikras meistras gali sau leisti tokią poetinės kalbos prastuomenę (toliau pateikiamas pluoštas įtikinamų pavyzdžių). (...) Sunku patikėti, kad formos virtuozas (prašom paskaityti eilėraštį „Abécél“) nejaučia vartojantis nudėvėtus įvaizdžius („miestas sapnuoja save“, p. 85).

Atkreipkite dėmesį: labai rimtai ištarti žodžiai *tikras meistras, formos virtuozas* ir po to pateikiama saskaita pagal rangą. Kitam panašios nudėmės gal būtų net atleistos, bet apie „kitus“ kritikas nė nesiima kalbėti. Iškreipciu etines kritiko nuostatas pareikšdamos, kad jeigu jau nepatekai į „Sventicko sąrašą“, tai... Vis dėlto – geriau patekti. Šiuo atveju – geriau patekti, net praleidus „i priešiškių“ vartojant Aido Marčėno, Donaldo Kajoko, Tomo Venclovos poezijos rinkinius“ negu likti toje pilkoje zonoje, kurioje tikrai yra ir talentingu poetų, ir gerų knygų, bet kuri neišvengiamai ribojasi su „eiliuoto kalbėjimo“ produkcija, kurios atžvilgiu kritikas apsiriboją tik viena kita šmaikštene ar sarkastiškesne replika: „Pykstančios, keikišios, negražios, asimetriškos šiu dienų poezijos fone“, „Mielas skaitytojau, išvargintas visokios rašliaus“ ir pan.

Pabandės ieškoti kritiko proteguojamų šiandieninės poezijos vertybų, netycia pradėjau vartyti „negatyvus“. Pozityvai, kaip jau išsi-

tarta, pirmiausia glūdi pasirenkant pačias knygas, vėliau – tų knygų vi duje išskirtais įsidėmėtinais, būtinai perskaitytinais ar kaip kitaip pažymėtis eilėraščiais. V. Sventickas dažniau ir daugiau už kitus cituoja. Ir cituoja ne įvaizdžius, ne metaforas, ne eilutes, o ištisus posmrus ir net eilėraščius. Jis gali sau leisti be platenių komentarų vienoje vietoje pateikti net tryliką A. A. Jonyno lyriko pavyzdžių. Suprasčiau skeptiką, kuris tokiu atveju pasakyti: na, gerai, tegu jam patinka, bet kodėl aš tai turi priimti už gryną pinigą? Prisimindamas ir siek tiek perfrazuodamas jau cituotą kritiko kreipinį, galėčiau pasakyti: mielas pone, jums tik pasiūloma, bet neprimetama rekomendacija profesionalo, kuris gali prisipažinti esąs tik „specialus skaitytojas“, ar pasiteisinti, kad „sie mano žodžiai yra asmeniškas skonio sprendimas“. Dėl skonio, sakysite, nesiginčijama. Sutinku. Bet skonis – lavinamas ir lavintinas dalykas. Prisi pažinsiu, ir pats, kartais suabejojės savo skoniu, įtariai priimanciu postmodernistines imitacijas bei improvizacijas, šaukiuosi Sventicko pagalbos. Pasitikiu: niekalo niekada nepirš, o prie sudėtingesnio, prieštaringesnio reiškinio pakabins kokį išpėjamojo pobūdžio užrašą: „Koks šiai laikais poetas be problemų.“

Vis dėlto ir atvirą vertybų saugotojo ir puoselėtojo poziciją po gurinių galima išslasioti iš kiekvieno jo rašinio: „Būk įdomus skaitanciam, sa-vaip, išpūdingai ir gražiai pasakok, intriguok, nebék nuo paprastumų – kalbék apie savo ir kitų žmonių likimus, graudų, tragiską ir juokingą jų būvį, ižgudusia meistro ranka piešk at-pažįstamus gyvenimo vaizdus, ir jie patys prabili apie tai, kas nepažinti.“ Tai – ne imperatyvus monologas iš dramblio kaulo bokšto ir ne patarimai jaunam prozininkui, o J. Strielkūno poezijos skaitymo patirtis. J. Strielkūno, gal vieno iš penkių ar dešimties šiandieninių poetų, dėl kurio dar su-tampa nuoširdžių poezijos skaitytojų ir autoritetingiausių jos vertintojų nuomonės.

„Pabréžtini bruozai: nuolatinis nerimas ir „abejonės saldi cigaretė“, akimirksnio malonių ilgesys, dvasios gležnumas, neprilausomą laikyseną saugantis ironijos skydas, vienatvés ir liūdesio būsenos“, – taip akcentuojamas A. A. Jonyno poezijos savitumas ir vertė, kitoje vietoje dar priduriant: „Išgyvenimą intensyvumas, protinges refleksijos, kompozicijų paslankumas, vaizdo iškalba ir grožis...“

Kaip matome, vertybės „traukiamos“ ne iš teorijos arsenalų, o iš pačios gyvos poezijos gelmių. 50 recenzijų vienoje vietoje – tai ne tik dviem dešimtmeciu darbo ataskaita, poezijos analitiko ir vertintojo darbų pristatymas, bet ir didžiulė rizika: per metus paskelbdamas po dvi tris recenzijas (tokį vidurkį galima išvesti iš „2009 kritiko pastraipų“), ir pats gali nepastebėti, ir kitų dėmesio neatkreipti į tykančius ar jau išistikusius pavojus – mąstymo inerciją, kartojuimąsi, formos štampus ir t. t. Jeigu tokios knygos sudarymą ir laikysime rizikingu, rizika šiuo atveju bus tikrai pasiteisinusi. Bet tikros rizikos, mano išistikinimu, nė nebuvo: recenzijos, bent jau jų dauguma, rašyti ne iš reikalo, o iš malonumo, iš dėmesio esminėms visos poezijos ir ryškiausios jos reprezen-

tantų kūrybos tendencijoms. Ką jau ką, bet padėtį poezijos ūkyje Sventickas žino taip, kad kiekviena jo recenzija néra tik apie konkretų rimkinį – ji savotiškai gula į plačią šiandieninės poezijos panoramos mozaiką.

Kalbėdamas apie pilkają zoną, į kurią kritikas né nekelia kojos, buvau nusiteikęs kepšteli jam dėl savotiško aristokratizmo: atseit man (t. y. jam) užtekas aukštumą, o pakalnes, įkalnes ir nuokalnes tegu sau sienuja kiti. Bet dvi recenzijos iš penkiasdešimties privertė atsisakyti tokio ketinimo. Tai Aleksandro Pogrebnojaus „Eiliu“ ir labai kukliai, petitu, pasirašius Gedimino Lukoševičiaus „Zuikio puikio“ recenzijos. Paprastai laikydamas ne-rašytų kritikos taisyklių (tarp jų – vengti mėgėjiškų kūrimų profesionalios analizės), ši kartą kritikas daro išimtį, atkreipdamas dėmesį į tai, „kad pačioje kūryboje žaidimai be taisyklių sparčiai dauginasi“. Kritikas nurodo keletą „poetinės grafomanijos rūšių“, aiškiai neturėdamas vilties kaip nors paveikti dažniausiai pinigingus grafomanus, bet kolegiškai apeliuodamas į leidėjų profesinę savigarbą. Kitas atvejis dar skandalingesnis – plagiatas. Net suprasdamas, kad kolegos gali prie-kaištingai paklausti: „Ko tu kuitiesi po šią šlamštą“, kritikas (o gal šiuo atveju – pareigų verčiamas Autorijų teisių gynimo asociacijos prezidentas?) ryžtasi kreiptis į skaitancios vi-suomenės teismą. Pati šios pastraipos idėja liudija, kad šią eilučių autorius nebus tarp priekaištuojančiųjų. Suprantu, kaip ir kiti, kad Sventicko kvalifikaciją pirmiausia reikia rimtai poezių aktualizuoti, jos silpstantiems ryšiu su skaitytoju pa-laikyti, bet esu išsitikinęs, kad kritiko autoritetas, jo visuomeninis statutas bent retkarčiais turi būti investuotas ir į bendros kūrybinės atmosferos švarinimą. Apie ekologiją jau būtina galvoti ne tik gatvėje, darže, bet ir knygų pasaulyje.

Nereikia nė spėlioti, kaip visa tai atrodytų kito kritiko dviejų dešimtmeciu ataskaitoje, net jeigu tam kritikui pripažintume panašų apskai-

tymo akiratę, profesinę kompetenciją, net vertinimo kriterijų artimumą. Atvirai prisipažiustu, kad „atsarginės“ pavardės tokiam palyginimui neturiu, bet įsivaizduokime... Paliekame viską, tik iškarpome iš teksto visus „sventickizmus“. Teisinga būtų, kompetentinga, profesionalu ir... ne-palyginamai nuobodžiau. Turininkas A. Bernoto eilėraščių rinkinio „Iššūlinių užgrūvantį“ recenzija, kurioje net arčiau literatūros stovinčiam žmogui pravers viena kita pastraipa apie sonetą ar magistrą, netekutų kažko labai svarbaus, nubraukus keturias jos pradžios eilutes: „Kai rašau šiuos žodžius, eilėraščio juvelyras (išskirta cituojant – P. B.) Albinas Bernotas auliniai batai Argiridiškių kaime neša glėbiuką pašaro savo ožkoms, o gal kasa taką pusnyne nuo namo iki tvaro, akies krašteliu matydamas ménulio vypsnį.“

Arba štai tokis intriguojantis reitorinis klausimas M. Martinaičio knygos recenzijoje: „Bet ką jis gali parašyti dabar – toks didingas, orus, jau nesikarstantis medžiai ir neaplojantis milicininkų, nesurpinantis rajkomų, vien tik egzaminuojantis dailias filologes, dalinant naciona-lines premijas ir aukščiausio laipsnio stipendijas, Juozo Nekrošiaus neseniai pavadintas neapmokamu kultūros ministru, vaikštantis Prezidentūros koridoriais, išmokęs net ryšti kalklarastį..“

Kaip turiningai tokią pastraipą perskaitys kiekvienas skaitytojas, aišku, priklausys nuo daugelio aplinkybių, bet kaip žmogus, beveik pusę amžiaus stebintis kūrybinių ieškojimų avangarde anksti atsistojusio poeto kelią, galiu paliudyti, kad tokioje pastraipoje supresuota daug galimos (o gal ir būsimos?) monografijos idėjų. Na, ne visos monografijos – pusės, kuri būtų skirta spalvingai poeto asmenybei. Bet kitai pusei – kūrybos analizei – taip pat jau yra sukaupta ir perspektyvių idėjų, ir interpretacijų, ir ižvalgų. Bet tai, kaip sako kitas kritiko pagrįstai vertinamas poetas, „ne mūsų reikalas“.

Mūsų reikalas jau būtų susiskaičiuoti pastraipas, tiksliau – eilutes ir spaudos ženklus, kad redaktoriai, dėl kurių priekabumo lyg negalėčiau skubtis, nerauktų nosies dėl rašinio apimties. Tad vieną pastraipą paskirių greitakalbi apie tai, ką kita progą dar norėtusi paliesti. Retai kuri Sventicko recenzija pradedama sau su akademišku stiliumi. Jau citavau rašinio apie A. Bernotą pradžią. Kita recenzija gali prasidėti kreipinu į redaktorių: „Mielas Karoli mišlinga Baublio pavarde!“ Trečia – tariama savikritika, bet iš esmės – programiniu pareiškimu: „Žinoma, tai paika – apie sudėtingą poezią kalbėti papras tai. Bet užsispyrėlis bando.“ Ir t. t. Ne mažiau į atmintį stringančios jo recenzijų pabaigos: „Lobis ant stalo. Tereikia pasiimti.“ O koks tai lobis, jau įrodyta visa recenzija. O jeigu autorius atrodo, kad ko nors nespėta pasakyti, pabaiga gali būti ir siek tiek platesnė: „Lietuviai literatūroje gal dar niekas nekalbėjo apie moters kasdienybę tokiu objektyviu sutramdytu balsu, sugérusiu ir užgniaužiusiu buities sunkumą, apibrėžto laiko ir egzistencijos grėsmę. Šis kalbėjimas atrodo pilkšvas, bet sidabras yra pilkas taip pat.“ Kartais išvadoms tinkami žodžiai ištariami iš karto, nelaukiant recenzijos pabaigos: „...štai proveržis. Ir poeto, ir visos literatūros.“

Jau minėjau, kad kritikas gausiai pažeria citatų, dėl to vienoje vietoje pateikia tokį rimtą pasiteisinimą: „Cituoju daugiau negu paprastai, nes aiškiai nujaučiu, kad nedaug bus skaitytojų, išsirinksiančių didelėje knygoje esmingus „savuosius“ eilėraščius.“ Toks pasiteisinimas liudija, kad kritikas niekada neužmiršta skaitytojo, kad kalbasi su juo kaip lygiu, visada išlaikydamas ir pagarbaus reiklumo distanciją. Pri-durkime dar kalbėjimo lengvumą, sakinių lakoniškumą, iki sentencijos blizgesio nušliuotas išvadas, humoro žybsnius ir kitas mielas smulkménles, – visa tai, kas ir be nurodytos kritiko pavardės beveik visa da leidžia atpažinti jam priklausantį tekstą.

Rimtai recenzijai verkiant reikėtų bent kelių kritinių pastabų. Deja. Matyt, didžiausias knygos trūkumas yra tai, kad skaitydamas ją kuriam laikui prarandi kritikumo instinktą. O per vėlai dėl to susigriebus, reikėtų skaityti iš naujo. Na, nieko, knyga dar bus skaityma. Paleisiu į V. Sventicko kritikos lankas jo su neslepiamu pavydo jausmu mimimas „dailias filologes“ – visko jos suras. Aš pasitenkinsiu tik savais žodžiais suformuluodamas rašinio pavadinimą. O gal telieka toks, kokį eks-promtu užrašiau aną vakarą?..

Kartais eskizas įdomesnis už kūrinį

Su rašytoja Jolita SKABLAUSKAITE kalbasi Jolanta SEREIKAITĖ.

– Tavo romane „Sado sindromas“, kurio išstraukas spausdino žurnallas „Metai“, ne vienoje vietoje panaudoti poezijos leitmotyvai, pavyzdžiu, Charleso Baudelaire'o eilutė...

– Taip, kiekvienas romano skyrius turi savo eileraščio posmą. Citata atspindi to skyriaus dvasią. Dviejuose skyriuose panaudotos ir mano pačios eilės, kurias kitados buvau sukūrusi. Tačiau po jomis nepasirašiau. Noriu patikrinti, ar atspės redaktoriai... Dar vaikystėje pirmiausia pradėjau rašyti ne prozą, o poeziją. Mano mama kategoriskai draudė ją kurti, manė, kad turėčiau rašyti romanus, juos man rodė kaip pavyzdį. Tarkime, Victor Hugo kūrinius, kurie, pasakojos, yra tikras rašytojo meistriškumo įrodymas. Mama puikiai išmanė literatūrą. Poeziją rašiau, bet slapčia nuo jos. Tėvo brolis, mano dėdė, rašė eileraščius ir apsakymus, tapė. Prieš pat mirtį atvažiavo pas mus į svečius su pilnu lagaminu rankraščių. Jų niekur nespausdino, net nežinau, ar jis kam nors rodė savo kūrybą. Tačiau mano mama jį laikė nevykeliu. Jis manė, gal po jo mirties aš sutvarkysiu tuos rankraščius, bet man jis pasirodė vidutiniškas rašytojas. Beje, prilygstantis savo amžininkams, tačiau ryškiu originalumu neišskyrės.

Nesu pirma rašytoja, savo romanuose naudojanti poezijos išstraukas. Ingeborga Bachman, kuri asmeniškai pažinojo Pauli Celeną, kaišiojo į savo romanus jo kūrybos citatas kaip savo, net be jokių kabučių. Pasirodo, literatūroje viskas įmanoma.

– Gal vis dėlto egzistuoja kokios nors ribos, kurių tu laikaisi?

– Stengiuosi išlaikyti siuzeto liniją. Geras, koncentruotas turinys niekam nekenkia. Čia panashiai kaip dailininkui mokėti gerai piešti.

– „Sado sindromas“ – savo išstrauka blogio anatomija. Kodėli teik daug rašai apie blogi, visokius iškrypimus, nužudymus?

– Tamsiąjā žmonijos pusę reikia išsiaiškinti, suprasti – iki kokių ribos žmogus gali būti blogas. Juk ir psychologai teigia, kad žmogaus galimybės kurti blogi yra beribės.

Nesenai skaičiau įdomų interviu su buvusia Latvijos prezidente Vaira Vyke Freiberga, ji paskojo apie savo patirtį dirbant psychiatrijos ligoninėje. Prisipažino, kad po to patyrimo jos gyvenime jau niekas nestebino.

Aš irgi visiškai nenorėjau apie

tai rašyti. Gyvenimo patirtis privertė. Priešingai – norėčiau pasakoti apie gražius, estetiškus dalykus, apie tai rašydama jaučiu malonumą. Bet kai patiri tam tikrą smurtą, nori nenori pradedi rašyti būtent apie tai, nors nieko netrokštį išgąsdinti. Kai kurie kūrybos fragmentai, ypač poezijos, net man pačiai iki šiol atrodo labai slogūs.

Manau, kai kurie žmonės jau gimsta blogi. Ir nieko neįmanoma padaryti. Jokia aplinka jų neapeikis, nes tai suformuota viduje, tarsi kažkokas blogas kraujas paveldimas. Turiu omenyje beveiltiškus nusikaltelius, sadistus, kurių nusikaltimų neįmanoma suvokti protu.

Biblijoje rašoma apie nešvarią giminę, rytiečiai kalba apie blogą karmą, teigama, kad protėvių nusikaltimai niekur neišnyksta, jie veikia palikuonis net po kelių amžių.

Mano romano herojaus prototipas – realus maniakas, pedofillas, pakeistos vien išorinės jo savybės. Tik jis nebuvo toks išsilavinęs ir rafiniuotas kaip mano sukurtas personažas.

– Dabar labai populiaru vampyrų tema, ypač tarp paauglių. Apie vampyrus rašomi romanai, kuriами filmai. Tavo knygose taip pat atrandame panašių sasajų, jų personažai primena visokias mitologines būtybes.

– Būdama tokio amžiaus ir aš tikriausiai mielai skaityčiau romanus apie vampyrus. Tačiau vien temos neužtenka, viskas turi būti meniskai įkūnыта. Dauge lis dabartinių mano matytų filmų apie vampyrus – banalūs, ten juos parodo tarsi kokius narkomanus ar prekeivius narkotikais, gal tik kai kurie epizodai geriau pavykę.

Net kraupių dalykų aprašinėjimas turi prilygti muzikai, kuri tarsi kyla į viršų ir atitrūksta nuo pačios priežasties, tada net kančia išnyksta – toji atvira, gyvenimo tikrovės nepakelianti kančia. Mene reikia siekti šio to daugiau, privalai pakilti virš kančios, tik taip gali iš jos išsivaduoti.

– Tačiau tavo pradėtas rašyti romanas, regis, pasakos apie patį estetiškiausią, abstrakciausią meno žanrą – muziką. Kodėli kiloras sukurti romaną apie garbus?

Vaizdas, paskiau garsas – tobulėju (juokiasi). Pagrindinė priežastis, dėl ko apie tai rašau – susidomėjimas garsais, kurie gali sukelti vizijų.

Turiu sodybą atkampe vie-

toje, prie Latvijos pasienio, ten nuvykusi gyvenu visiškoje tyloje ir vienatvėje, tuomet nori ne-nori pradedi girdeti aplinkoje sklindančius garsus, kurie sukelia iš pasąmonės kylančių vizualių asociacijų. Kartais kyla noras išsiaiškinti tikrą priežastį, kas tuos garsus skleidžia: ar žmogus, ar gyvulys, gal koks mechaninis daiktas? Pavyzdžiu, girdi žingsnius, nori pamatyti, koks žmogus eina. Nematai, tik kažką šiūruojant girdi, vėliau išeini į lauką ir išvysti žmogų, pjaunantį sulaukėjusi žolę, varnalėšas, o tasai žoles réžiančio dalgio garsas tokis skausmingas, sunkus. Net medžio girgždėjimas stipriai veikia pasąmoninius pojūčius. Anksčiau, pagonybės laikais, žmonės tikėjo, kad medžius girgždina vélės. Juk mes nuo pagonybės negaliame atitrūkti, ji tarsi pereina į krikščionybę, į dabarties laikus.

Mieste žmonės negali patirti tokį garsų poveikio, jie apkaitinti iš visų pašalių sklindančio triukšmo. Įdomiausia garsų klau-sytis atkampe sodyboje, tyloje.

Mano herojus turi ypatingą sugebėjimą, iš prigimties yra tobulos klausos, nors be jokio išsilavinimo. Jis visiškai kitaip suvokia pasaulį. Pavyzdžiu, gaisro dūmus visi pirmiausia užuodžia ir pamato, o jis girdi garsus, kurie sukelia haliucinacijas. Jis regi ne gaisrą, o besigrumiančias moteriškas būtybes, tik paskiau pastebi dūmus.

Viename epizode aprašau namo griuvėsiuose šokančią Michaelio Jacksono šmékla, judančią kaip koks automatas. Romano personažas patyrė šią haliucinaciją. Buvau nustebinta savo pačios nuoautos, juk Jacksoną aprašiau dar tuomet, kai jis buvo gyvas, o netrukus po to pasaulis sužinojo apie jo mirtį.

– Parašai romaną, ir baigiasi tam tikras etapas. Ar lengva, ar patinka tuomet kalbėtis su skaičiojais, vėl prisiminti savo kūrių?

– Nelabai patinka, nes tuo metu galvoju apie kitą romaną, ja-me veikia jau kiti herojai, nutin-ka kiti įvykiai, tai, ką parašiau, iš manęs jau išstumta. Tik kai išmeti iš savęs buvusį romaną, gali gimiti naujas. Net jeigu ateina kokia nors magistrantė, rašanti apie mano kūrybą, ir klausinėja apie ankstesnius romanus, niekaip ne-galiu prisiminti seniau parašytų detalių, tuo metu naudotos me-džiagos, nes per tą laiką viską būnu sąmoningai užmiršusi. Kitu atveju, neištrynusi iš atminties

Jolantos SEREIKAITĖS nuotrauka

gali keistis? Ar tai įmanoma?

– Kodėl, gali ir keistis. Pavyzdžiu, pasirinkti dokumentinį, laikraštinį stilių. Jei personažas būtu koks nors žinomas politikas, prezidentas ar prezidentė, visas rašančiojo mastymas būtu kitoks.

Tada visiškai kitaip pasaulį matyčiau, neliktų poezijos. Galima rašyti ir žurnalinių romanų, kuriami yra tik turinys. Vertėjams tokį romaną lengviau versti, nes žodžiai neturi jokių niuansų, jokių kitų atspalvių. Tačiau pati kol kas nejaučiu poreikio keisti savo stilių.

– Esi baigusi menotyrą, pati pašai. Ką asmeniškai tau reiškia piešti?

– Panašiai, kaip kompozitoriu užrašyti muziką. Tai simboliai, kuriuos paskui lieka perrašyti raidėmis. – Dažnai vaikštai į parodas?

– Einu tik į pačias geriausias. Kartais mane į jas pakviečia draugai. Jei turiu laiko, nueinu. Man geriau pačiai kurti. Kad savo kūriniuose nesinaudočiau svetimomis idėjomis, stengiuosi per dažnai nesilankytis parodose. Kartais man eskizas yra įdomesnis nei užbaigtas kūrinių. Taip sakau turėdama galvoje ir savo pačios kūrybą.

Etažerė

Už 7 gatvių – kario šešėlis, arba aš ir kt. dykaduonai

Erika DRUNGYTĖ

Prasidėjo nauji kalendoriniai metai. Mažas blefas, mažas proto triukas ribotumui apginti. Nes atskaitos taškas neturi visai jokio ryšio su žmogaus gyvenimu, su individuo asmenine patirtimi, tiesų ieškojimu ir savo kelio radimu, su AŠ nuštūtimais ir tikrumos praregėjimu. Kokie yra MANO metai? MANO šviesmečiai, tamstū viduramžiai, gilius nūvanos? Nes jei esi, tik tai ir yra svarbu. Svarbu, kaip esi, kiek tavyje skleidžiasi būtis, visi daiktai ir esimai, iliujos ir būdravimai, kaip suskamba sekundė tiesiog yra ir kaip nutvilko sapnas yra ir nera – tai viena. Keista, bet tikrumo atradimo ir suvokimo reikai lai aptinkami tik dvasinėse praktikoje iš kūryboje. Ir poezija, turėdama artimiausią ryšį su ritualinėmis apeigomis, užkalbėjimais, transu etc., nes tas ryšys nemutrūko, regis, labiausiai geba įsibrauti į plyną, kuriame snaudžia VISKAS. Visi laikai, visos patirtys, visos kalbos, visos giesmės, visi karai ir visi dievai... Visas AŠ.

Negaliu neskaityti poezijos. Ji man grąžina tai, ką aptrina, apsiūroja, atbukina, nurėžia, užpila, nureguliuoja kasdienybės manipuliacijos. Ne diena, ne, tik jos veikėjai, kurių antenos gauđo visai kitus dažnus, kurių retransliuoja grubias ir linijines, šabloniškas daugumos taisyklės, arba kitaip tariant – *normalių* tvarką. Mane vis traukia tie kiti, *nenormalūs*, tie, gyvenantys su nuolat atviru plysių, tuo, kuriame VISKAS. Patyręs plysių, gali suprasti, kas yra būsenai, kurių atapsakoja aguonų ragautojas, vyno ragautojas, Krėšos giedotojas, Varno sūnus, mušantis būgną... Turbūt tai ir yra skirtinių keliai. Bet mano – per kalbos ragavimą. Jos kosmose sukasi visi atomai ir visos planetos. Keista buvo pirmoji patirtis. Vartus atidare dzūkų poezija – seniosios giesmės iš Veronikos burnos. Bet paskui tokios gausybės gyvenimo, šio ir anapusinio, tokios gausybės sielų, išgyvenimų, dievų, in ir jan, to šiamate ir ano šitame, tokios epinės griūties, kertančios per galvą, širdį ir dvasią, niekur tiek neradau, kiek Vytauto P. Bložės kūryboje. Gal mudu panašiai *nenormalūs*? Gal mudvieju antenos priima panašias bangas? Žinau tik viena – aš jų suprantu. Suprantu jo gyvenimą ir jo mitą, jo poeziją ir jo „pamišimą“, jo klajones ir atradimus, jo plišio gylį ir ribos reliatyvumą (kategoriskai atsiribuoju nuo bet kokių manipuliacijų, lyginančių poetą gyvenimą ir žodžius, nes jei tarp kalbančiųjų atsiras toks, kurio žodžiai ir darbai eina koja kojon, temėta į mane ką nori).

Knyga pas skaitytojų eina jau pramintu atpažįstamos stilistikos taku, kurį pradėjo rinkinys „Sename dvare“, tėsė „Visai ne apie tai“, „Tuštuma“, „Prieš išskrendant man ir tau“. Ataldi dvarelį, partizanų, sovietinių represijų, religinių ir tautosakos motyvai. Pasakotojo, pėdų métytojo, skirtingiausių aš imitatorius balsas toks pat intrigojantis, viliojančius, klaudinantiems ir atskleidžiantis, bet jau ir kitoks. Jau artimesnis senųjų pasakų porintojui, ramybe švytinčiam, nuo pasaulio triukšmo atsiribujusiam. Eilėraščiai neskubriai teka, išpasakoja vieną ar kitą istoriją, įpindami leksikos ypatumų, iš kurių gali identifikuoti istorinį laiką. Netruksta ir Blozės būdingų inkliuzų, liudijančių jo gebėjimą „neatsilikt nuo gyvenimo“, priimti bei perprasti viską, kas yra „čia ir dabar“: „o pabaiga? negi bus happy end? / happy end, kaip visada, happy happy / ir mergaitė basa, pie menaitė, ir jis, parskridęs tėviškėn“, „vinis? stigma? bet juk ketvirčiuojamas tik / šešėlis, metamas paukščio, gal sakalo? / gal vycio? raitelio? kurį pakeis kiber-viber? t. y. Atmintis / žirgo (be balno), pavogto?“

Bet patys jautriausiai kūriniai vis

atiduodama duoklę proto triukams, negaliu nepaminėti Vytautinių metų, 1930-ųjų. Vėlgi sakau, atskaitos taškas yra blefas, bet nepaiškinamoji dv asia krečia keisčiausius dalykus. Patriotizmo tvaanas, apėmęs visą mano tautą 1930-aisiais, tikrai suveikė kaip didžiulė magiška jéga. Be maž visi tais metais gimi berniukui buvo įvardyti Vytautais, vaikai auginti pakylėtai, didingos istorijos fonas nubrėžė šiai kartai kryptį. Tačiau istorija jiems suplakė žaurą kokteilį. 80-ajį gimtadienį sutinkantis Vytautas P. Blozė jis išgérė tokį, koks jam kliuvo. Mokės, ko mokės, dirbo, kuo dirbo, tikėjo, kuo tikėjo. Bet jei ką ir galima teigti apie šį žmogų, tai tik viena – Vytautas Petras Blozė yra POETAS. Pasirinkta keliai liudija ir naujausioji jo eilėraščių knyga: *Vytautas P. Blozė „Aš ir kt. dykaduonai“: eilėraščiai. – Leidybos grupė „Druka“, Klaipėda, 2009.*

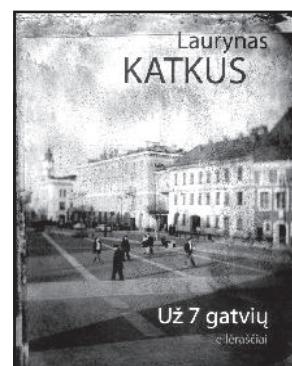
ne ne: pieno puta, aguonų pieno, delnu pilnom riešutėm laimės, kaip ir to ilgesio – tylin ir tikint kad du kart du yra penki, šeši, aštuoni aš-tuo-ni-rvanos sopuliu jau laimingas

nes viskas lig šiol man baigdavosi paslaptinguoju skaičiumi septyni kai tu neatsisveikinus išnykai:

vasario aštuntą mes dviese: nešioju tave (kaip tada, kai sakydavai: kaip reiks grįzt? kai nebegalėjai tiek eit)

šiandien aš vienas, vienas su tavim: vienui vienas

Taip lentynoje, kur nugarėles su glaudusios eilėraščių knygos, jaukiai įsitaiso ir šioji, manojo poeto knyga, pasakojanti ne memuarinius faktografijos kalmus, o savajį gyvenimą, buvusi, esanti, visad būsiantį *savaip*. Jau visai kitoks, bet panasių konstruojamas gyvenimo pasakojimas ima plūsti iš naujausio Lauryno Katkaus rinkinio: *Laurynas Katkus „Už 7 gatvių“: eilėraščiai. – Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, Vilnius, 2009.*

laiptai vadinosi „laiptukais“. Priejų po karo plėšikas mano tévu peršové abi rankas, nes šis nenorejo jam atiduoti laikrodžio. Energinių priešinosis. Nuo tada tévas negalejo man pagriežti „Internacinalo“ smuiku – nesilankstè kairės plaštakos pirštai. Kerinti melodija, smuiką teko parduoti.

Zodžiu, išėjau iš Barakų, ta dėžute nešinas, prie tų „laiptukų“. Dėžutė buvo gražiai supakuota į popierių ir perrišta virvelė. Prikimšta kažkokio mėšlo. „Pamečiau“ ją vienoje iš „laiptukų“ aiksteliu.

Kai atėjau po kurio laiko patikrinti, kaip veikia, viskas buvo išdraskyta, išdrabysta, atrodė apgailėtinai, ir jokios euforijos neįjautau. Sunku apsakyti efekta:

Keista, kad šią knygą gali skaityti be didesnių paužių, kaip vientisa romanai. Poeto živilgsnis slenka nuo vieno objekto prie kito, ramiai dėstomas detaliés užpildo pačias mažiausias erdves (lova, kambarys, butas, automobilis *etc.*), plečiasi iki kiemo, miestelio, miesto. Gyvenimo epizodai irgi – jokiu imantrybiu: intymios dviejų akimirkos nuo apskabinimo, néštumo teste iki gimdymo, atsivérimai apie draugus, dar esančius greta ir jau iškeliausius kiton erdvėn, apie kultūros ir kultūrų buvimą lyriiniame aš, siek tiek istorijos, siek tiek aktualijų. Žodžiu – pasakotojo pasaulis toks ir taip, kaip jis mato Laurynas: labai individualiai, labai per savo akis ir savo širdį. Kai kur pacituodamas kai ką anglų kalba, taip lgy ir pamesdamas užuominą apie tai, ką autorius „vartoja“ (mes gi dabar kultūrą vartojame, ar ne?), turbūt nesupyk, jei ir aš apibūdinsiu jo kalbėjimo mainerą angliškai – *soft-spoken*. Jokiu grybštéléjimą dantimis ar nagais, jokiu pataikavimų bet kokiam skoniu ar eigasčiai. Tai, kas šioje knygoje yra visiškai poeto – jo eigastis. Na, dar kai kur truputį erzinančios kalbos nuošliaužos, kurios nekliuuo redaktori, bet man visgi užkabina klausą. Slengas slengu, bet gal kiek per atvirai teigiamą, jog kokia kalba dabar yra gatvėje (kirčiavimas, leksika), tokia ji ateina ir į literatūrą. Net į rimavimo kanonus...

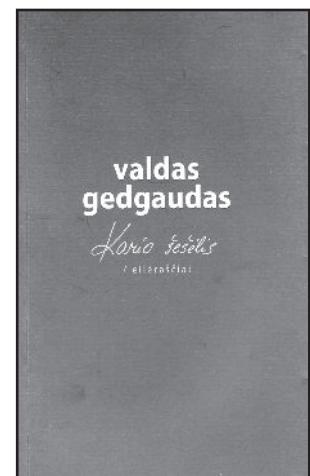
Beje, apie pastangas rimuoti. Abejočiau Lauryno Katkaus šiajai gysle. Jis yra geras pasakotojas, kai ko galbūt pasimokęs iš minėtojo V. P. Blozės. Atradęs savo sakinių struktūrą, pauzes, žodyną. Tie rimuojei eilėraščiai, dar mėginančys parodyti ironijos smaile, ima ir prakurdo audinių. Vientisą, gerai suauštą audinių. Ir tame audekle, greta improvizuotų raščių, retkarčiai kiek daugiažodiši, aiškiai išsiskiria sidabro siūlas – gelminė gyvenimo tikrumo pajauta. Štai kodėl negali nusivilti tomis būties detalėmis, tomis smulkmenomis, dulkėmis, daiktais, garsais ir kasdienos rutina. Laurynas geba prakrapstyti sekretą, vos vienu kitu žodžiu atverti tikrą išgyvenimą. Mat tikumas ir yra tai, ką mes galime suvokti visi, kas tam-pa universalija, kam nereikia vertimo ir simbolio atrakinimo. Nors ir labai norėtusi mistifikuoti, kodėl gatvės septyniuos?

Artefaktai ir simboliai, Europos civilizaciją ir tautinę identifikaciją liudijantys ženklai – jau kitos knygos liudytojai. Jos autorius tėsiai gana aštrių, demonstratyviai groži nei-giančią „Svetimų“ tradiciją. *Valdas Gedgaudas „Kario šešėlis“: eilėraščiai. – Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, Vilnius, 2009.* Sudėtinga būtų ieškoti dar kitokių apibūdinimų po Sigito Gedos žodžių, knygoje pateiktų vietoje ižangos. Tenka pritari, kad V. Gedgaudo keitinimai šlietis prie auksakalių gildijos, t. y. amatų perpratusių, yra patvirtinami rinkinio kūriniais. Jis beveik neklysta, atrasdamas rimo poras, jo kalba beveik nepriekaištinga

žmogus, radęs mano déžutę – didžiąją pasaulio neteisybę. Kai žiūri ir negali patiketi – piniginės su talonais nėr, o déžutę mėslas. Toks šūdinas stebuklas...

Dabar tokius „déžučius“ galima pamatyti internete, vadinau-muo siuose „kommentarose“. Kadangi aš patyriau ir viena, ir kita, turbūt esu „déžučių“ ekspertas – mano galva, „déžučių“ métymas yra kretinizmas. Bet jeigu žmogui išpuolė sunki vaikystė, jeigu jis mušė tévas arba muša žmona, arba jis žmoną, arba jis ir yra žmona, arba jie prasilošė tarakonų lenktynėse, arba ir taip toliau, ir taip toliau – toks žmogus turi teisę būti *zapadlo*.

Pasirašau – *Jurgis GIMBERIS*

Ad rem

Zapadlo

Vaikystėje dėžutės kiekvienam žingsnyje nesimėtė. Plastmasinių išvis nebuvavo, medinės tarnaudavo pagal paskirtį amžinai kaip baldai, o skardinės buvo atsitiktinės, retos ir branginamos. Tačiau gyvenimas privertė vieną paaukoti. Neatsimestu, nuo ko jis buvo, nuo kažkokiu vokišku milteliu. Sumaunama, kaip tūba brėžiniams, tik mažytė. Maždaug kaip purškiamas dezodorantas. Gerokai parūdijusi, bet dar sandari. Seniai tai buvo, tuo po Antrojo pasaulinio karo...

Ieva tą reiškinį vadina „zapadlo“. Egidijus Zaikauskas savo žodyne jį taip apibūdina: „Niekšybė, kialystė.“ Ievos interpretacijoje tai ne tik niekšybė-kialystė, bet ir nemunalomas potraukis tą niekšybė-kialystę daryti. „Zapadlo“ – ir veiksmas, ir veikėjas...

Iš Servitutų į Šaldytuvą gatvę galima buvo nusileisti mediniai laiptais. Arba pakilti – iš Šaldytuvą į Servitutą, o nuo ten mano Barakai ranka pasiekiami. Tie

laiptai vadinosi „laiptukais“. Priejų po karo plėšikas mano tévu peršové abi rankas, nes šis nenorejo jam atiduoti laikrodžio. Energinių priešinosis. Nuo tada tévas negalejo man pagriežti „Internacinalo“ smuiku – nesilankstè kairės plaštakos pirštai. Kerinti melodija, smuiką teko parduoti.

Zodžiu, išėjau iš Barakų, ta dėžute nešinas, prie tų „laiptukų“. Dėžutė buvo gražiai supakuota į popierių ir perrišta virvelė. Prikimšta kažkokio mėšlo. „Pamečiau“ ją vienoje iš „laiptukų“ aiksteliu.

Kai atėjau po kurio laiko patikrinti, kaip veikia, viskas buvo išdraskyta, išdrabysta, atrodė apgailėtinai, ir jokios euforijos neįjautau. Sunku apsakyti efekta:

Iš beržo ir meilės

Atkelta iš 2 p.

Labiausiai nenoriu prisidėti prie pinigų garbinimo. Jie yra reikalingi, tačiau neturi užgožti svarbesnių dalykų. Is to kyla visos nelaimės. Renčiu parodas Kaune, Vilniuje, Druskininkuose, Ukmergėje ir turiu savo kišenę kratyti. Jau tiek daug padaryta, todėl norisi, kad ir žmonės tai pamatyti.

Manyje nuolat vyksta kova: norisi kurti tikrą meną, tačiau kuo suprantamei žmonėms. Jei jie pajus, priartės – labiau domėsi. Dirbu žinomais, atpažįstamais ženklais. Kiti mano, kad menas – tik išrinktiesiems, o aš dirbu visiems.

– Girdėjau sakant, kad tikrasis menas turi būti tokis daugiasluoksnis, jog kiekvienas žmogus tame rastų tai, ko jam reikia.

– Tiesos čia yra, tačiau praktiškai tai įgyvendinti labai sudėtinga. Mane priima daugelis – ir senosios karotos, ir jaunieji menininkai, šiaip žiurovai. Būna, kad ir pasišaipo, ypač modernistai. Aš irgi iš jų pasišaipau. Svarbiausia, kad išryškėtų menininko talentas, o koks jo braižas ar stilis, nėra taip svarbu.

Ką tik išėjo garsiojo „vamzdžio“ – „Krantinės arkos“ autorius Vlado Urbanavičiaus albumas. Jis kuklus, geraširdis menininkas, kuris nuo pat pradžių kūrė salygiškus, abstrakčius, sunkiai priimamus darbus. Jie, be abejo, aukšto meninio lygio. Nemačiau nė vieno blogo darbo. Gaila, kad žmonės taip paviršutiniškai reaguoja. Ten juk išlaikytas ritmas, proporcijos, kuklumas. Minimaliomis priemonėmis tiek daug pasakyta.

Mano darbuose galima rasti ir realizmo, ir surrealizmo. Jei man reikia pavaizduoti ką nors be galvos ar be kojos, taip aš ir darau. Svarbu, kad aiškiai matytusi idėja. O ją išryškinti padeda minimalizmas, kuris neleidžia daugiažodžiauti. Visaip dirbant nutinka. Kartais blogiau sekasi. Kažkas man yra sakęs, kad jei pavyksta bent vienas darbas iš dešimties, jau gerai.

– Jūsų požūris į meną atrodo labai demokratiškas: priimate nemaižai kūriinių nuo antikos iki šiandienos instaliacijų.

– Žmones daug kas piktina dėl neįspusimo. Sovietizacija kai ką priestabdi, todėl dabar ir atsiliekame.

Sunku matyti, kai nesupratimas ir iš to kylanti nesantaika dar yra sąmoningai kurstoma ir skatinama. Labai svarbus ne tik meno kūriny, bet ir iki jo nueitas kūrėjo kelias. Pas mus niekas nemégina to aiškinti ir rodyti visuomenei. Reikia mylėti žmogų ir jam padėti suprasti. Menas ir visuomenė beveik nesusitinka, dėl to ji praranda ypač daug dvasinių vertybų. Dvasia mus skiria nuo gyvulii, tad su ja ir reikia daugiausia dirbtai: turinti, rodyti ir džiaugtis. Yra tiek daug gerų ir nuoširdžių menininkų. Jei žmonės matys daugiau gero, tauraus meno, jų santykiai ir gyvenimas taps visai kitokie. Tiesa, čia daugiau moralės, o ne meno klausimai. Tačiau jie man yra labai susiję.

– Doro ir gero meno labai bijomas, nes jis siejamas su patosu, sentimentalumu, todėl šiandien neretai ir bégama į žaidimus.

– Blogiu dažnai manipuliuoja. Tačiau apibrėžti ribas sunku. Pavyzdžiu, Šarūnas Sauka dirba itin aštriai ir kietai, bet, mano manymu, i pašauli žiūri teigiamai. Demaskuoja tikrą realybę, tačiau jai nepasiduoda. Kokį nors pjaunamą gaidi jam smalsu, o ne šlykštū stebėti. Jis meistriškai manipuliuoja kraštutinumais. Talentas pats diktuoja ir atskleidžia tikrą gyvenimo esmę.

– Bet šiandien menininkas jau nebéra pusdievis ir aiškiaregis, vieninteliškai matantis tikrą tiesą?

– Dabar labai daug „menininkų“. Cia ir prasideda painiava. Tikrieji menininkai kulkūs ir santūrūs, jie apsieina be tuštybės. Žinoma, jaunystėje visko būna. Tada labai svarbus palaikymas ir supratimas, nes save atrasti sunku. Man tai įjosi ypač sudėtingai. Trukdė tai, kad domėjaus ir žavėjaus daugeliu dalykų: nuo akmens amžiaus iki surrealizmo. Performansai man mažiausiai priimtini, tačiau sutinku, kad būna tikrai talentingai sukurtų. Kartais matai, kas patinka, tačiau jauti, kad tai ne tavo. Nemažai dirbau pagal kubizmo tradiciją. Nesakyčiau, kad man tai artima, tačiau kūrybiname kelyje tai buvo vienas iš vertingų etapų.

– O dabar atradote ryškų ir atpažįstamą savo stilų. Kur eiti toliau? Reikia jo laikytis ar vis dar ieškoti?

– Ypač svarbi mano darbų faktūra, ji ir parodo, kad „tai Strioga“. Tačiau vis dar stengiuosi ką nors naujai

dirbtai. Noriu išsiaiškinti, ar aš jau viškai pasidaviu ir vergauju savo atrastai formai, ar ne. Matau, kad dar galiu keistis. Ateina laikas ir norisi ko nors naujo. Atsigauti, atsinaujinti. Šiandienos darbus palyginu su praties realizmu ir matau skirtumus.

„Žiogas – mano brolis“ ar „Medumi apsunkusi tévo kepuré“ tapo atpažįstama mano klasika, tačiau nereiškia, kad jie yra geriausi. Tai buvo tik praeinantis etapas.

– Kur ieškote dvasios, kuri, teigėte, būtina jūsų kūrybai? Ar gamta turė tokią „išteklių“? O gal tik tada, kai atsispindi žmogaus sąmonėje?

– Žmogus irgi nėra grynoji dvasia, o materija. Gamta, be abejo, turi dvasią. Yra geros, prisodrintos viešos, kurios labai aiškiai buvo pažymėtos, garbintos pagonybėje. Jas galiai pajusti. Kartais kuris nors gamtos kampelis tampa atgaiva, o kitur matątai, kad gražu, bet nieko nejauti. Lygiai taip pat ir bažnyčiose. Kažką negero jaučiu net Prisikėlimo bažnyčioje, ypač vasarą, gal vieta bloga. Laibai megstu Kauno santaką, senamiesčių, Ažuolyną, Pažaislio apylinkes, ten gera būti.

– Vadinas, taip ir likote gamtos, o ne miesto žmogus?

– Kaunas nėra mano miestas. Vilnius nepalyginamai mėlesnis, nors šiaip esu ukmergėtis. Kaunas – operėlių miestas, o jų aš nemegstu. Tokia lengvabiudžia miesto dvasia man nėra priimtina. Žinoma, čia yra labai daug gerų dalykų – talentingų dailininkų, muzikų, stiprus teatras.

Pats gyvenu ir dirbu ne itin geros reputacijos rajone. Aplinka gana slėgianti ir neauki, todėl stengiamės susikurti savo oazę. Aplink dirbutuvės turi daug menininkų, todėl kultūra pamažu apvalo orą, keičia auras.

– Mes daugiausia dirbome su vyresniuoju Antiniu. Skulptūros stovi Ažuolyne, prie „Baltijos“ viešbučio, „Trių mergelių“, Dainavos poliklinikos, kur pastatytu be mano žinios. Man nelabai sekési, nes sovietmečiu dirbau savaip, skulptūros buvo „neidėjinės“, todėl ir nepatiko. Raudondvaryje stovi „Vaidila su varpu“, šis darbas taip ir liko neužbaigtas. Daubar skulptūra apaugo kerpmis, todėl daug geriau atrodo, labiau atitinka idėją. Vaidila kyla iš senų senovės ir saukia tautą siekti geresnio gyvenimo, apsivalyti.

Kauno Laisvės alėjoje atsirado daug skulptūrų, kurios dirbtinai, neapgalvotai pastatytos, nors norai buvo geri. Kaip nors reikia daryti, keisti, nes visai apsilaisime. Jau mažesni miestai skulptūrų turi daugiau nei Kaunas. Valdžia tam labai abejina. Aš pats galėčiau sukurti skulptūrų miestui, tačiau prasimūsti labai sunku.

Ginčai dėl šiuolaikių skulptūrų pas mus siek tiek atsilieka. Dar O. Rodenas yra pastatęs savo „Kalė piliečius“ be piedestalo, ir dėl to kilo konfliktas. Po tiek metų mumyse, pasirodo, vis dar glūdi tokis supratimas. Tačiau konfliktai yra natūralūs ir būtiniai, per juos pasaulis toliau rutulioja. Net ir gamto yra netruksta. Žinoma, karai, negandos nėra gerai. Per staigi technikos plėtra taip pat sukūrė nereikalingos įtampos ir konfliktų. Tačiau gėris visada laimi pries blogi – kitaip jau būtume susinaikinę. Žmonės nori gyventi ir džiaugtis.

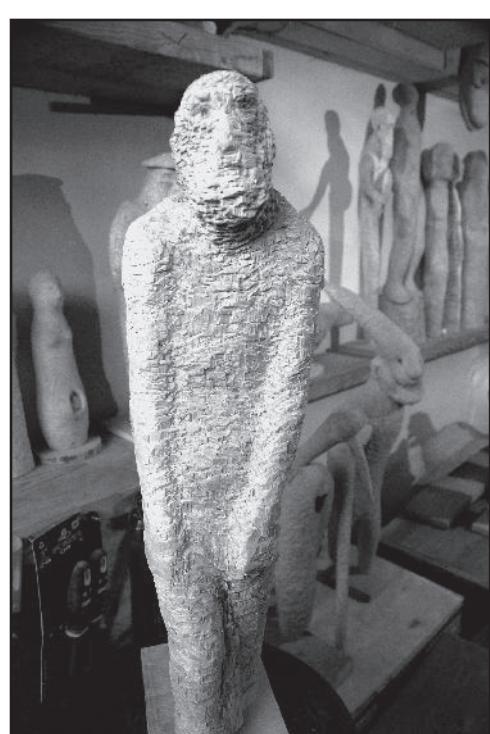
– Kalbate apie džiaugsmą, tačiau šiandienos žmogus tik tuo ir nori gyventi. Jam jau nesuprantamas liūdeSYS, kančia, nuo jų stengiamasi bėgti kad ir į paviršutinius dalykus.

– Dabar visi trokšta lengvo ir paprasto gyvenimo. Tačiau laimė ne ten slypi. Svarbiausias ir turtingiausias yra laimės siekimo laikas. O iš sunkumų reikia ieškoti išeities – tam mes ir gyvename. Nereiškia galvoti, kad esi išskirtinis, nepaprastas, tuo metu ir gyvenimą bus lengviau priimti tokį, koks jis yra.

– Ruošiatis šventi ypatingą jubilejų, o jégų ir noro darbams neprišrūksta?

– Vis dar stengiuosi daug kurti. Nesu fiziškai pajęsus, todėl bandau save suimti į rankas. Reikia su savimi dirbtai. Turėjau vyresnį broli, kuris nepripažino jokio didesnio pasipriešinimo gyvenimui, labai dažnai pasiduodavo. O aš turia įveikti visas kliūties. Šiaip mano natūra atrodo minskšt, miela, tačiau viduje turu visai kitokių, kietų dalykų. Manęs lengvai nepaimsi. Kiek yra drąsuolių, kurie palūžta pirmai bėdai išstikus. Jie galvoja apie šiandieną, o ne apie rytojų. Nenorū būti atsakingi nei už save, nei už kitus. Juk savo griuvinumą mes skaudiname artimiausius žmones. Reikia save formuoti, keisti. Jei kiti nesvarbūs, vadinas, nemyli nei pasaulio, nei žmonių. Skaičiuo apie žmogų, kuris stengesi būti geras, tačiau nemylėjo žmonių. Vieną kartą vienuolyne jis tai pajuto ir tapo laimingiausiu žmogumi. Galimybė mylēti kitus yra didžiausia laimė.

– Ačiū už pokalbij.
Narciso FREIMANO
nuotraukos

29 d., penktadienį, 18 val. galerijoje „Meno parkas“ (Rotušės a. 27) atidara jubiliejinė Leono Striogos 80-mečiui skirta skulptūrų paroda.

SPAUDOS,
RADIJŲ IR
TELEVISIJOS
RŪMIMO
FONDAS

Trys parodos ŠMC: nuo holokausto iki krizės ir atgal

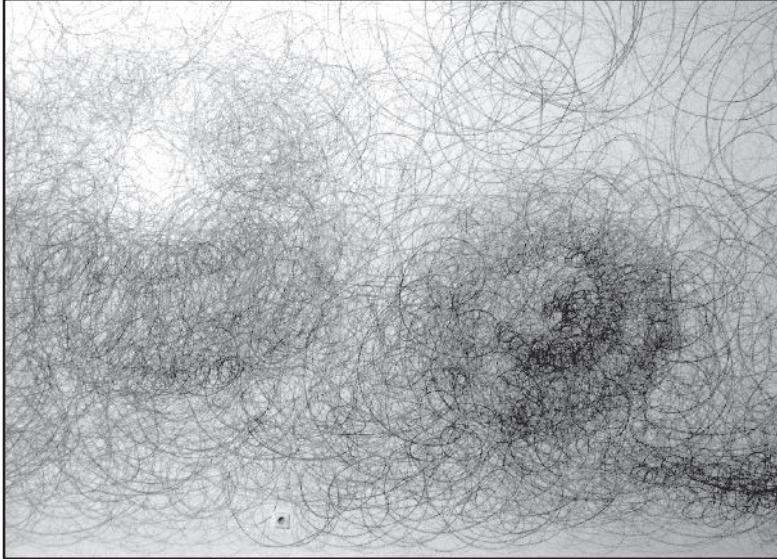
Andrius JAKUČIŪNAS

Šiuolaikinio meno centre veikiančioje parodoje „Kuriant atmintį“ rodomi specialiai jai sukurti keturių garsių Europos menininkų – Miroslavo Bałkos, Marcelio Odenbacho, Yaelos Bartanos ir Deimanto Narkevičiaus – filmai, kuriuose kūrėjai tyrinėja problemiškus ir ginčytinus pastarųjų 60-ies metų Europos istorijos aspektus. Gvildenamos architektūros, monumentų ir benderuomenės temos, geopolitiniai Lenkijos, buvusios Vokietijos Demokratinės Respublikos (VDR) ir Izraelio valstybės sukūrimo aspektai. Trijuose iš keturių filmų apmąstoma kiek nuvalkiota (neslėpkime – ir neprivalomai būtina) holokausto tema – tiesa, gana subtiliai, todėl lankytuojams, matyt, neprireiks burbėti, kiek esą galima kalbėti apie „tuos žydus“ – ir visi jie susiję su poko-munistine erdve. Filmai, anot parodos rengėjų, „išsilieja į Lietuvai aktualius kultūrinius debatus“.

Projektas įgyvendintas bendradarbiaujant Vilniaus šiuolaikinio meno centrui, Dortmundu Hartware MedienKunstVerein (HKVD), Lodzės Muzeum Szuki, Tel Avivo Herzliya šiuolaikinio meno muziejui, Londono britų filmų (BFI) ir Varšuvos Goethe's institutams. Parodos „Kuriant atmintį“ kuratorių komanda internacinalinė – Inke Arns iš Dortmundu, Elisabetta Fabrini iš Londono, Maria Morzuch ir Jarosławas Suchanas iš Lodzės, Marcelis Odenbachas (Kelnas), Simonas Reeses (Vilnius), Diana Shoeff (Herzliya) ir Martinas Waelde (Varšuva).

M. Bałkos (filmas „Audi HBE F114“) žvilgsnis į pasirinktą temą ištis netiketas: projekcijos skaidrėse matyti į Aušvicio koncentracijos stovyklą įvažiuojantis Josepho Ratzingerio automobilis su palyda. (Juosteje užfiksotas ir autentiškas užrašas „Arbeit macht frei“, kurį nesenai visame pasaulyje iš naujo išgarsino jį pavoge paaugliai. Manau, šio užrašo vagystės istorija verta jei ne meninės juostos, tai bent tokio socialinio menininko kaip M. Bałka kameros.) Holokaustas kūrinyje apmąstomas ne kaip žmogaus išgyventa istorija, bet kaip simbolinė prasmė lenkų tautos sąmonėje turintis išvykis, besikaunantis su kitais simboliais – popiežiaus institucija, Karolio Wojtylos ir Josepho Ratzingerio figūromis. „Juodi projekcijoje išnyrantys automobiliai greičiau kalba apie neapčiuopiamas, neaiškios baigties simbolių kautynes nei apie kraupią žudynių istoriją“, – rašoma parodos biuletenyje.

Vokiečių menininkas M. Odenbachas apsistoją ties masyviu betoniniu monumentu, esančiu Lenkijoje, skirtu holokausto aukoms atminti. Monumento pavidalas savaime išpūdingas, jaudinantis – net jei menininkas būtų apsiribojęs vien jo vaizdavimu, videofilmas „Suktis ratus“ anaiptol nebūtų nepaveikus. Tačiau išpūdis dar sustiprinamas tarp paminklo kadru įterpiant archyvinų vaizdo įrašą, kuriuose užfiksuoti į

Kristinos INČIŪRAITĖS darbo fragmentas.

koncentracijos stovyklas vežami žmonės. Filmo pabaigoje rūsti monumento didybė įžubliai sutrikdoma po teritoriją vaikštinėjančiu besikalbančiu atspalaidavusių paauglių, kurie šaiposi iš paminklo ir svarsto galimybę jį susprogdinti. Pabréžama, kad filmas „nemoralizuoją, bet greičiau kuria keistą dermę, savotišką ratą“.

Y. Bartanos (g. 1970) filmas „Sie na ir bokštas“ apibūdinamas kaip „išėjimas atvirkšciai“: jaunas politikas viešai ragina tris milijonus žydų sugržti atgal į Lenkiją (iš Izraelelio). Iš kvietimą tuoju pat atsiliepia. Tuomet žiūrovai stebi, kaip grupėi jaunu žydų naujakurių sekasi statyti gynybines užtaras, kokias statė žybai kibucų gyventojai Palestinos dykumoje XX a. pradžioje kolonizuodami šią teritoriją (daugumai jų architektūra pirmiausiai asocijuojasi su JAV kavalerijos fortais, kurie buvo statomi migruojant į Vakarus per Amerikos prerijas). Čia matomi visi įprasti koloninių ekspansijos ženklių: sukurtais herbas, kuriame sujungiami Dovskydo žvaigždė ir Lenkijos erelis, šurmulinga grupės veikla, kolektyvinis svaigulys, jų heroikiško darbo ir šventimo fotodokumentacija.

Vienintelis kūrinas, kuriame neličiama holokausto tema, yra VDR istorijai skirtas D. Narkevičiaus kūrinas „I nezinomybę“. Tai filmas, sukurta iš nebeegzistuojančios VDR kino studijos DEFA filmų. Juose dokumentuojama Rytų Berlyno gy-

ventojų kasdienybė 8 ir 9 dešimtmeciai. Tai kasdienės scenos mieste ir užmiestyje, iš arti stebimi atsilaidavę ar sunkiai dirbantys žmonės, didelės minios oficialiuose renginiuose, viešųj ir privačių erdvų interjero vaizdai. Tai turbūt ir vienintelis filmas, kuriame istorija nėra šalta ar atšaldoma, bet greičiau, atvirkšciai – sužmoginama. „Permon-tuodamas filmų fragmentus ir mik-suodamas garso takelius aš norėjau sugrąžinti tam tikrą „egzistencinį svorį“ archetipiniams socialistiniuo kino protagonistams. Pagyvenę darbininkai, mokiniai, susirūpinę daktarai ir seselės – visi jie yra trapios žmogiškosios būtybės, pažeidžiamos laiko tékmės. Ši tékmė prieš dvidešimt metų nušlavė visą sistemą. Nors daugelis pasakojo dar yra gyvi, jų archetipinis vaizdavimas pasikeitė ir dar aptinkamas tik DEFA studijos filmuose. Tokie vaizdiniai dingo iš apyvartos, jų stilius yra trum-palaikiškas – įdomu, ar ši problema būdinga visai socialistinei sistemiui“, – savo darbą komentavo autorius.

Nesu didelis socializuoto, politizuoto, aktualaus meno, taip pat ir videomeno, gerbėjas, tačiau ši paroda pasirodė įtikinama – ne tiek dėl sumanymų originalumo ir profesionalaus atlaimo, kiek dėl kadru, kurie savaime paveiklūs. Neatidesniams lankytoujui net nebūtina gilintis į tai, ką autorius vienu ar kitu darbu norėjo pasakyti – kiekvienas nesunkiai

galime pajusti ką nors, kas tiesiogiai byloja ir apie mus pačius. Pavergia ir prikasto D. Narkevičiaus filmo nuotaika (žiūrint į kažkodėl galvoje visalaik sukosi mintis apie J. Orwell, 1984“), Y. Bartanos filmas visiškai atsitiktinai išprovokavo prisiminti F. Kafkos „Pili“ ir t. t. Na, o greta veikianti Kristinos Inčiūraitės paroda „Išlirkimas“ neteki kontroversiškai – jau vien dėl to, kad kone už kiekvieno kūrinio styro sunkmečiu vadinamos krizės au-sys. Matyt, šitokiu būdu autorė siekia būti aktuali ir žaibiškai reaguoti į laiko aktualijas. Toks jau tas šiuolaikinio meno pašaukimas, todėl nedrąsų purkštanti. Tačiau su-vokiant, koks niekalas yra tasai sunkmetis palyginti su bet kokia – tegul ir menkiausia – egzistencine problema, gérėtis paroda tampa ne-įmanoma. Per léksta ji, per daug šnekama, per mažai pasakoma. Bet išpūdži daro, nors neatmestina prie-laida, kad išėjus iš tamsių salių, kuriose demonstruojam filmai, kiek-vienas darbas galbūt atrodyt išpū-dingesnis, puikesnis, negu jų maty-sume kitomis aplinkybėmis.

Salėje eksponuojami daugiausia ne vaizdo darbai, o piesiniai, foto-grafijos. Vienas didžiulis abstraktus piešinys, kurį sudaro spiralinės linijos (esą taip sukuriamas chaoso išpū-dis), apskritai užima visą didžiulę Meno centro sieną – ši darbą menininkė atliko su dideliu būriu J. Vie-nožinskio dailės mokyklos auklėti-nių (jų visų pavadės surašytos prie kūrinio). Darbo koncepcijoje teigia-ma, neva „dideli ir maži vinguriuo-jantys ratilai išreiškia socialinius ir emocinius kūrinio aspektus, išsako kolektyvinį rūpestį dėl dabartinio sunkmečio bei nerimą dėl ateities“. Bandoma atkreipti dėmesį ne tik į kri-ze, bet ir į kai kurias edukacinės sis-temos problemas, taip pat ir toje pa-cioje J. Vienožinskio mokykloje, iš kurios autorė „pasiskolino“ gyvają savo projekto dalį – esą „dailės mo-kymo programose neskiriamas pa-kankamas dėmesys jauno žmogaus kūrybiškumui ir socialumui, jis men-kai integruojamas į aktualius kultū-rinius procesus visuomenėje“. Neno-rėdamas ginčytis su autore – turbūt nėra abejončiųjų, kad tokio pobū-džio integraciją laikau visų didžiau-sia blogybę, kokia tik gali nutikti bū-

simam menininkui – išreiškiu vilti, kad tuomet, kai bandymai aktualizuoti ir tariamai visuomenės reik-mėms paglemžti jaunų žmonių hor-monus pagaliau taps veiksmingi, vis daugiau jaunuolių susimastys, ar ne-vertėtų tokios mokyklos pasiūsti... ne, ne ten, bet į tą pačią pusę.

Dar vienas darbas paliko labai slo-gų išpūdį. Slogų ne vien ta prasme, kad jis kalba apie nelinksmus daly-kus, bet ir todėl, kad paties darbo kaip ir nera – tik koncepcija. Na, gal šiek tiek ir perdėjau – menininkė iš-lankstė iš anketų keloliaka popieri-nių laivelių ir sumeté juos į krūvą. Ir štai – meno kūriny, kuris tikrai bū-tu pribloškės XX a. pradžios parodų lankytojus – „Nuo gero prie puikaus“. Kurdamas ši įmantrai neįmantrą darbą menininkė apklausė 40 Lietuvos verslininkų, prašydama jų atsakyti į vienintelį klausimą: „Galbūt esate skaiciusi kokią knygą, kuri Jus daugiau ar mažiau ikvėpę siekti geriau-sių rezultatų verslo srityje?“ Atsa-kymą gavo tik iš vienos vienintelės respondentės – „Nesė group“ direk-tores Ingos Česnakienės. Jos skaityta knyga – Jameso C. Colins „Nuo gero prie puikaus: kodėl vienos kompanijos padaro šuolį, o kitos – ne“. Tvirtinama, kad šiame kūrinyje menininkai turbūt svarbesni ne iš knygos puslapių išlankstyti laive-liai, bet meditatyvus, į savianalizę orientuotas jų lankstymo procesas (mat sunkmetis yra tinkamiausias laikas pasigilinti į save). Laivelių krūva esą bylojanti, kad panaikina-ma knygos informacija, taip apmāstant informacijos pertekliaus proble-mą. Darbas „Moterys veteranės“ ap-skritai sukelia nemalonų jausmą. Menininkė pasinaudojo didelių kompanijų („Mazelių nafta“ ir kt.) tradicija apdovanoti pasižymėju-sius darbuotojus. I eilė sukabintos dabarties pirmūnių fotografijos pri-mena sovietmečiu populiarias „Gar-bės lentas“. Tik nesupratau, kodėl ten vaizduojamos vien moterys. Gal autorė norejo paliesti dar vieną – moterų teisių problemą? Jei taip, aki-vaizdu, kad mano protas nepakan-kamai mitrus.

Numalšinti tam nemalonumui, kurį sukelia K. Inčiūraitės begalinis šiuolaikumas, labai tinka trečioji ŠMC rūmuose prisiglaudusi paroda „POST ARS-20. Kontekstai“ – tai 20 metų menininkų grupės veiklos retrospektiva, atveriama penkiuose ekranuose ir skaitmeniniame paro-dos kataloge. Šiandien grupė POST ARS jau galima vadinti šiuolaikinio meno klasika, tad jų parodos, ak-cijos, performansas, nufilmuoti daž-nai mėgėjiska kamera, jamžina svar-bią Lietuvos šiuolaikinio meno istorijos dalį. Grupės branduolį suda-rę menininkai – Aleksas Andriuškevičius, Robertas Antinis, Česlovas Lukenskas ir Gintaras Zinkevičius – yra vieni pirmųjų „naujojo meno“ (instaliacijų, akcijų, performansų, hepeningų, žemės meno formų) kū-rėjų bei propaguotojų. POST ARS kūrinių medžiaga dažniausiai tampa žemė, vanduo, ugnis, stiklas, šiukšlės ar pačių menininkų kūnai, tad jų kūrybai tinka laikinumo, ne-tikėtumo, provokacijos savybos.

Paroda svarbi ir kaip meninis išy-ki, ir kaip Lietuvos kultūros raidos dokumentas. Skaitmeniniame paro-dos kataloge yra milžiniškas infor-macijos ir filmuotos medžiagos kie-kis – pristatoma išsami POST ARS biografija, menininkų portfolio, in-terviu su grupės nariais, kitų menininkų atsiliepimai, daugybė nuo-trauku ir videofragmentų.

Autoriaus nuotraukos

89-ojo kūrybinio
sezono sausio-
vasario mėnesio
repertuaras

28 d., ketvirtadienį, 19 val. Mažojoje scenoje – Sarah Kane „4.48 Psychozé“. Vienos dalies spektaklis. Režisierius Valius Tertelis. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietu kainos – 20, 25 Lt.

29 d., penktadienį, 18 val. Tavernos salėje – Šolomo Aleichemo „Mendelio milijonai“. Vienos dalies komedija. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

30 d., šeštadienį, 15 val. Tavernos salėje – Inger Hagerup „Stiklinė arbato su citrina“. Vienos dalies komedija. Režisierė Danutė Juronytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

30 d., šeštadienį, 18 val. Parketinėje salėje – L. Razumovskojos ir A. Obrazcovo „Žvaigždžių vaikas“. Dviejų dalių misterija. Režisierius Arvydas Lebeliūnas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

30 d., šeštadienį, vasario 3 d., trečiadienį, 19 val. Mažojoje scenoje – Erico-Emmanuela Schmitto „Smulkis vedybiniai nusikaltimai“. Dviejų dalių vedybinis detektivas. Režisierius Raimundas Banionis. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kainos – 25, 30 Lt.

31 d., sekmadienį, 12 val. Ilgojoje salėje – Inesos Paliulytės „Anderseeno gatvė“. Vienos dalies spektaklis. Režisierė Inesa Paliulytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 12 Lt.

31 d., sekmadienį, 17 val., vasario 2 d., antradienį, 18 val. Tavernos salėje – Tonino Guerra „Ketvirtoji kėdė“. Vienos dalies komedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 40 Lt.

31 d., sekmadienį, 18 val. Penktojoje salėje – „Laimingi“. Dviejų dalių spektaklis pagal Friedricho von Schillerio „Klastą ir meilę“. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kaina – 40 Lt.

Teatro kasa veikia kasdien 10.30-19 val. Informacija tel. 8-37 22 40 64, www.dramosteatras.lt. Bilietus taip pat platina TIKETA.LT.

Kauno valstybinis lėlių teatras

30 d., šeštadienį, 12 val. Mažojoje scenoje – „Žirafa su kojinėmis“. Spalvoti draugų nyクトkai džunglėse. Nuo 3 m. Režisierė G. Radvilavičiūtė. Bilieta kaina – 8 Lt.

31 d., sekmadienį, 12 val. „Pasaka apie lietuvių lašelį“. Apie tai, kokie esame svarbūs, nepakartojami, reikalingi. Nuo 3 m. Režisierius O. Žiugžda. Bilieta kainos – 8, 10 Lt.

Bilietus parduodami teatro kasoeje ketvirtadieniais ir penktadieniais 11-17 val., šeštadieniais ir sekmadieniais 10-14 val. Informacija tel. 8-37 220061, www.kaunoleles.lt.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

28 d., ketvirtadienį, 18 val. Imre (Emmerich) Kalman „Monmartro žibuočių“. Triju veiksmų operetė. Režisierius Kęstutis Jakštės, dirigentas Virgilijus Visockis, dailininkė Marija Rubavičiūtė, choreografas Agris Danilevičs (Latvija). Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 15, 25, 30, 50, 55, 60, 100 Lt.

29 d., ketvirtadienį, 18 val. Imre (Emmerich) Kalman „Grafaite Marica“. Triju veiksmų operetė. Režisierius Alexey Stepaniuk (Rusija), dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Frieder Klein (Austrija), kostiumų dailininkė Kotryna Daujotaitė, choreografas David Avdysh (Rusija). Spektaklio trukmė – 3,15 val. Bilieta kainos – 15, 25, 30, 40, 45, 50, 100 Lt.

30 d., penktadienį, 15 val. Baltojoje salėje – koncertas Šeštadieniai su muzika „Muzikos karalienė ar tamaite ponija?“. Opera – nuo baroko iki 20 a. Arijos ir duetas. Koncertas vedė muzikologas Viktoras Gerulaitis. Solistai: Raminta Vaicekauskaitė, Algirdas Janutas, Tomas Ladiga, Rita Preikšaitė, Danielius Vėbra, Živilė ir Jonas Lamasauksai. Bilieta kaina – 20 Lt.

30 d., penktadienį, 18 val. Gioachino Rosini „Sevilijos kirpėjas“. Triju dalių komiška opera. Dirigentas Jonas Janulevičius, režisierius Gintautas Želvytė, dailininkė Tatjana Astafjeva (Rusija). Bilieta kainos – 10, 15, 18, 30, 35, 40, 100 Lt.

31 d., šeštadienį, 12 val. Zitos Bržuitės „Voro vestuvės“. Dviejų veiksmų opera-baletas vaikams. Režisierius ir choreografas J. Smoriginas, dirigentas V. Visockis, scenografė I. Ciparytė, kostiumų dailininkė A. Lorens. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilieta kainos – 5, 10, 12, 15, 18, 20, 50 Lt.

31 d., šeštadienį, 18 val. John Kander, Fred Ebb, Joe Masteroff „Kabaretas“. Triju dalių miuziklas. Muzikinis vadovas Petras Geniušas, režisierius Aidas Gimotis, dirigentas, Julius Geniušas, choreografas Andrius Kurenius, kostiumų dailininkė Vilma Galeckaitė-Dabkienė, scenografė Laura Luišaitė, choreomeiterė Rasa Vaitkevičiūtė. Vaidina ryškiausios Lietuvos aktorių ir Kauno muzikinės scenos artistai. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 15, 25, 30, 40, 45, 50, 100 Lt.

Teatro kasa dirba 11-14.00, 14.45-18 val. Poilsio diena – pirmadienis. Informacija tel. 8-37 22 87 84, el. p. administratore@muzikinisteatras.lt.

Kauno vaiku ir jaunimo teatras „Vilkolakis“

(Kovo 11-osios g. 108)

31 d., sekmadienį, 12 val., vasario 3 d., trečiadienį, 16 val. S. Ivanauskaitės „Kaip Pagrundukas išminties ieškojo“.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: <http://www.culture.lt/nemunas>

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas – Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino UAB „ArxBaltica“
Tiražas 1500
Rankraščių nerecenzuojame ir negražiname.

Kauno kamerinis teatras

28 d., ketvirtadienį, 18 val. Michal Walczak „Pirmas kartas“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

29 d., penktadienį, 18 val. Konstantin Kostenko „Hitleris ir Hitleris“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

30 d., šeštadienį, 18 val. Janušas Glovackis „Antigonė Niujorke“. Dviejų dalių tragedija. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.40 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

31 d., sekmadienį, 18 val. Fransua Rablé „Gargantua ir Pantagruelis“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilieta kainos – 40, 50 Lt.

Bilietai parduodami teatro kasoeje darbo dienomis 14-18 val., šeštadieniais ir sekmadieniais 11-17 val. Informacija tel. 8-37 228 226. Bilietai galima užsisakyti interneto svetainėje www.kamerinisteatras.lt, elektroniniu paštu info@kamerinisteatras.lt arba įsigytu BILIETAI.LT ir „Bilietai Pasaulis“ prekybos vietose.

31 d., sekmadienį, 14 val. Koncertai visai šeimai „Padainuokime kartu“. Lietuvių liaudies dainos, šokių mažiemis ir dideliems. Atliekajai – Veronika Povilionienė ir folklorinis ansamblis „Blezdinga“. Bilietai kaina – 10 Lt.

Vasarį 2 d., antradienį, 18 val. kupinas charizmos, žavesio ir magijos Bandini-Chiacchiarella Duo (Italija). Giampaolo Bandini – gitara, Cesare Chiacchiarella – bandonija. Bilieta kainos – 10, 15, 20 Lt.

Bilietus platina TIKETA ir Kauno filharmonijos kasos. Informacija tel. 8-37 20 04 78, www.kaunofilharmonija.lt

Teatro klubas

28 d., ketvirtadienį, 19 val. „In Tilsit“ (Vytauto pr. 32, Kaunas) – „Brendžio trims!“. Režisierė Ina Pukelytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kainos – 40-60 Lt.

31 d., sekmadienį, 19 val. „Papa Jazz“ (Savanorių pr. 178, Kaunas) – „Seimos patarejas“. Režisierė Aldona Bendoriūtė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 40 Lt.

Bilietus platina „Tiketa“. Su „Laisvalaikio“ ir „Olilia“ kortelėmis – 20% nuolaida 2 bilietais.

29 d., ketvirtadienį, 17 val. Rašytojų klubė (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – Elenos Kurklietės kūrybos vakaras su nauja knyga „Šesėlių verpėja. Laukinės Todes istorija“. Dalyvaus knygos autorė E. Kurklietė, literatūrologas prof. Petras Bražėnas, folkloristė dr. Lina Bügiénė, literatūros kritikė Janina Riškutė, leidyklos „Alma littera“ vyr. redaktorė Vaiva Ališankienė, aktorė Birutė Mar. Lietuvių liaudies dainas daunuos Lioginė Gudeliene, Jurga Česnienė, Rolanda Valenčiūtė.

Vasarį 2 d., antradienį, 17.30 val. rašytojo Rimanto Marčėno kūrybos vakaras su romanu „Sosto papédėje“. Dalyvaus knygos autorius R. Marčėnas, literatūrologė dr. Eugenija Vaitkevičiūtė, aktorė Edita Zizaitė, pianistė Šviesė Čepliauskaitė.

Vasarį 4 d., ketvirtadienį, 17.30 val. rašytojo Vytauto Martinakuos kūrybos vakaras su istoriniu romanu „Žemaičio garlėkys“. Vakare dalyvaus knygos autorius Vytautas Martinkus, literatūrologas prof. Petras Bražėnas, žurnalas „Aviacijos pasaulis“ redaktorė Vilma Jankienė, aviatorius, Ignalinos aerodromo vadovas Rimvydas Maciulevičius, Lietuvos aviacijos istorikas Gytis Ramoška. Vakaro vedės literatūros kritikas Valentinas Sventickas.

Informacija tel.: (8-37) 2629627; (85) 2617727; el. p.: rasytojuklubas@ava.lt.

29 d., penktadienį, 18 val. Kauno menininkų namuose (V. Putvinskio g. 56) – mokytojų Ritos Padleckytės-Juknevičiūnės jubiliejinis vakaras. Dalyvaus mokytojai R. Juknevičiūnės buvę ir esami mokiniai, kolegės: Ilona Štaraitienė, Giedrė Virbickienė, Žilėlė Stroputė (A. Kačanausko muzikos m-kla), solistė Rita Preikšaitė (Kauno muzikinis teatras), mokytoja Loretė Krivaitė (1-oji muzikos mokykla). Koncertą vedė muzikologas Julius Kuzinas. Iejimas nemokamas.

Informacija tel. (8-37) 22 31 44, www.kmn.lt.

Kauno tautinės kultūros centras

28 d., ketvirtadienį, 18 val. vakarojimai su folkloro ansambliu „Bryde“ (vadovė Teofili Vozbutienė). Iejimas nemokamas.

29 d., penktadienį, 12 val. Kauno rajono mokyklų mokiniai mėnino skaitymo konkursas. 17 val. paskaita „Apie turėjimą ir dalinių“. Lektorius Aleksandras Žarskas. **18.30 val.** svečių valanda „Gintaro liudijimai“. Susitikimas su Žolinčių akademijos presidente Danute Kunciene.

Informacija tel. 8-37 20 74 09, www.ktkc.lt.

Nuoširdžiai užjaučiame
mūsų jaunąją talkininkę
ir bičiulę Ugnę Kraulaidytę
dėl staigios ir netikėtos tévelio mirties.

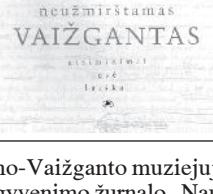
Nemuniečiai

29 d., penktadienį, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) vyks poeto, vertėjo, vyskupo Antano Baranausko 175-ųjų gimimo metinių minėjimas. Dalyvaus A. Baranausko ir A. Vienuolio-Zukausko memorialinio muziejaus direktorius Antanas Verbickas, Anykščių Šv. Mato bažnyčios kamerinis choras „Salve Cantus“ (vadovas Rimvydas Griauzdė), Anykščių Šv. Mato bažnyčios vikaras Mangirdas Maasas, rašytojas Stanislovas Abromavičius, aktorius Egidijus Stancikas. Prieš renginį atidarama paroda „Antanui Baranauskui – 175“, kurią parengė Seniausios literatūros skyriaus vedėja Audronė Gedutienė, apipavidalino dailininkė Inga Zamulskienė.

Vasarį 3 d., trečiadienį, 17 val.

Kauno rotušėje vyks atsiminimų knygos „Neužmirštamas Vaižgantas“ suktiktuvės. Dalyvaus aktoriai Olita Dauartaitė ir Ferdinandas Jakšys, Lietuvos rašytojų sąjungos leidyklos vyr. redaktorius Valentinas Sventickas, Maironio lietuvių literatūros muziejaus direktorė Aldona Ruseckaitė, poetas Donaldas Kajokas, Lietuvai pagražinti draugijos pirmininkas Juozas Dingelis, knygos redaktorė Dovilė Zelciūtė, sudarytojas Alfidas Pakėnas, dainuojas Algirdas Svidinskas.

28 d., ketvirtadienį, 17 val. Juozo Tumo-Vaižganto muziejuje (Aleksoto g. 10-4) vyks naujausio kultūros gyvenimo žurnalo „Naujoji Romuva“ numerio (2009/4) pristatymas. Dalyvaus vyr. redaktorius Andrius Konickis, poetas Romas Daugirdas, istorikas Jonas Rudokas, prozininkas Rimantas Marčėnas, savaitraščio „Nemunas“ žmonės.

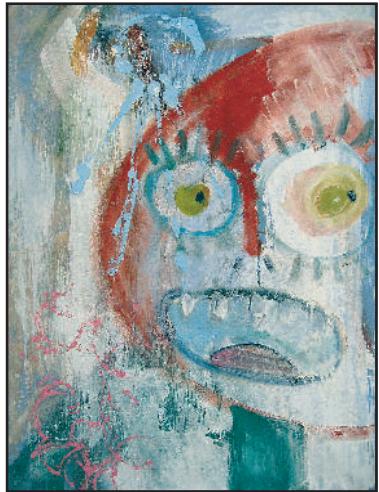
28 d., ketvirtadienį, 18 val. Kauno Architektų namuose (Vilniaus g. 22) – parodos „Figūra“ atidarymas. Dalyvaus: Aurelijus Draugėlė (tapyba), Tadas Vosylius (skulptūra, objekta), Tomas Vosylius

Kauno karuselė

Užkulisiai yra tikroji paslaptis, antroji, išvirkščioji teatro pusė ir apnuoginta tiesa. Todėl ir slepiama. Teisybė, dabar vis mažiau ir rečiau. Tik kiek tiesos mes sužinome? Sausio 19 d. Kauno galerijoje „Meno parkas“ atidaryta Neringos Štaraitienės ir Aušros Barzdakaitės-Vaitkūnienės paroda „Užkulisiai“ taip pat lyg ir provokuoja jėti ten, kur dar nebuvome.

Ta proga menininkės prisime-

na XVIII a. filosofą Denisą Diderot, kuris dailę mėgino priimti, suprasti analizuodamas jos idėjas ir plastiškąją, medžiaginę pušę. Tikrovė mene, kuris primena iluziją, sąmonės vaizdų mirażus.

Ligai taip pat A. Barzdakaitė-Vaitkūnienė ir jos buvusi studentė N. Štaraitienė pro dažų sluoksnį ragina žvelgti gilyn, kad „atsklestume nutylėtus, neviešinamus vi dinius ir visuomeninius užkulisiai“. Tokio raginimo veikiausiai prieikia todėl, kad abiejų autorių darbai – tapyba, piešiniai ant šilkų ir popieriaus – kupini naivių, spalvingų ir keistų realijų, sąmoningai kuriamo kičo. Jos savyje suslepi tokias tolimas ir placiai interpretuojamas dvasesnes dimensijas, kad užkulisiai žiūrovui apšviečiami tik labai silpna šviesa. Viską tenka išsiaiškinti patiemis pasitelkus intuiciją ir savo gyvenimo patirtis. Rasa Andriušytė teigia, jog A. Vaitkūnienė „sąmoningai siekia švelninti, naikinti ribą tarp realiai apčiuopiamų ir tik intuityviai nujauciamų efemeriskų dalykų – išgyvenimų, prisiminimų, įspūdžių“.

Keisti ir saviti spalvų sąskambiai, tik numanomos, bet aiškiai juntamos darbų atsiradimo aplin-

kybės, pačios būtiškiausios, kas dienėniškiausios ar tvyrančios tarp vizijų, sapnų. Panašiai kaip N. Štaraitienės piešiniuose susitinka atsitiktinumas (išsiliejusios akvarelių dėmės) ir jas „suveržę“ piešinių kontūrai.

Sausio 28 d., ketvirtadienį, 18 val. Kauno rotušės didžiojoje salėje – Vilniaus teatro „Ramūno ateljė“ premjera „Pagalvės mokesčio rinkėjai“. Istorinis spektaklis, paremtas Vilniaus miestelėno Teodoro Jevlašausko atsiminimais, pasako-

ja apie XVI–XVII a. sandūros LDK tikrovę.

Gudų bajoras T. Jevlašauskis (1546–1619) ne tik vaizdžiai apraše, bet ir savitai išgyveno, vertino meto realijas. Jo memuarai – autentiška žmogaus gyvenimo istorija, kupina lükescių, žemiškų džiaugsmų, netekcių, melancholijs ir nevilties.

Ar daug mes žinome apie gyvenimą Lietuvoje 1603 m. ir tuomet stovėjusius Valdovų rūmus? Tikriausiai pakankamai, juk drąsiai ant senų pamatų pastatėme naujus valdovų namus. Tokiu principu

pastatytas ir spektaklis, kurta scenografija, kostiumai, kuriuose gausu ir senų, ir šiuolaikinių akcentų. Kaip Valdovų rūmų statybų istorija, taip ir šio teatrinio vyksmo istorija dėliojasi savaip.

Teatro afišai sukurti organizatoriai kvietė jauną ir talentingą fotografią Donatą Stankevičių, igvendinusį dvi stilistiskai skirtingas fotosesijas, atskleidžiančias dvilypi spektaklio veidą. Šalia klasikinių vaizdų, kurių epicentras – personažas, kur aiškiai juntama teatro atmosfera, gimė fotografijos, kupinos paslapties, išpudingų šešelių, o jų erdvė nė kiek neprimeina teatro scenos.

Spektaklio kūrybinė grupė: režisierius Ramūnas Abukevičius, scenografė Ramunė Skrebūnaitė, aprangos dizaineris Kęstutis Lekeckas, muzikinis apipavidalinimas Emilio Latėnaitė-Beliauskienė; aktoriai: Emilia Latėnaitė-Beliauskienė, Rasa Jakučionytė, Gintaras Mikalauskas, Ramūnas Abukevičius.

Vilniaus publikai spektaklį renegiamasi pristatyti vasario 17 d. Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejuje autentiškame XVI a. rūsyje.

Parengė

**Audronė MEŠKAUSKAITĖ
ir Aurina VENISLOVAITĖ**

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Pakvaišę žaidimai“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienė, vasario 2 d., Kitokio kino klube žiūrėsime stiprių nervų žiūrovams skirtą dramą „Pakvaišę žaidimai“, priverciančią pa justi paniškos baimės jausmą ir paralyžiuojančią bejėgiškumą gėdą.

Pirmą kartą ši metodą niūriu genijumi kartais vadinamas austrių režisierius Michaelis Haneke išbandė 1997-aisiais, kai sukūrė ir mums žinomą filmą „Smagūs žaidimėliai“. Po apgaulingai linksmu padavinimu slypėjo viena baisiausią pasauliniame kine istoriją, kurios esmė primena daug kartų psichologinių siaubų meistro Alfredo Hitchcocko filmuose pasitaikančių mo-

ralų – blogis dažnai slypi už labai gražaus fasado.

Viena draugiška šeima (tėtis, mama ir aštuonerių metų sūnus) išvyko pailsėti į kalnų vilą. Čia ramiai atostogaujančią trijulę kartą aplankė du baltais apsirengę simpatiški jaunuoliai, kurie netrukus pasirodė esą rafinuoti sadistai. Jie savo žaidimą pradėjo nuo nekaltų plepalų, net buvo pabrėžtinai mandagūs ir galantiški. Pradžioje jiedu prisistatė apaštalu Petro ir Povilo vardais, vėliau žaismingai vienas kitą vadino Tomu ir Džeriu arba Byviu ir Tešlagalviu. Draugai užėjo iš šeimininkės pasiskolinti kelių kiaušinių omletui. Tačiau gana greitai jie atvirai pasakė tikruosius savo

ketinimus („Pažaiskime vieną žaidimą. Rytoj tokiu metu visi jūs būsite negyvi“).

Kiek vėliau, kai pirmaja auka jau buvo tapęs mažylis, vienas jo budelis atsigrežė tiesiai į kino kamerą ir bejausme veido išraiška ištarė: „Jeigu jums nepatinka tai, ką mes darome, galime ir baigt. Bet filmas dar tik išpusėjo, o jūs gi tikrai norėsite pažiūrėti jį iki galo.“

„Pakvaišę žaidimai“ yra „Smaugų žaidimelių“ perdirlinys, režisieriaus M. Haneke's sukurtas Jungtinės Valstijos. Per gerą dešimtmetį, skiriantį abu filmus, tapo aišku, kad pagrindinė filmo idėja pasidarė dar aktualesnė. Bet M. Haneke neskuba daryti išvadą. Jis tik bando be ryškios autorinės intonacijos parodyti, ką iš tikrųjų reiškia prievara, ir privercia žiūrovą pasiusti aukos kailyje. Istverti tokį sensans nelengva. Bet ryžtis šiai šoko terapijai būtina.

Knygos ir filmo herojus Krisas Džonsonas (aktorius Nicolas Cage'as) apdovanotas sugebėjimu pamatyti keliomis minutėmis vėlesnę ateitį. To visiškai pakanka bei didelio vargo laimėti pokerio partiją arba susižerti didelę sumą prie ruletės stalo. Bet nerūpestingas Kriso gyvenimas baigiasi tą dieną, kai jo sugebėjimų prireikia JAV vyriausybei. Mat teroristai grasina susprogdinti Los Andžele atominę bombą.

Gražią dovaną aktoriaus Regimanto Adomaičio gimtadieniui paruošė LTV. Sekmadienį 16.10 val. bus parodyta režisierių Algirdo Dausos ir Almanto Grikevičiaus drama „Jausmai“, sukurta pagal estų rašytojo Egoно Lyvo romaną „Velniakaulio dvyniai“. Filmas pasakoja tradicinę lietuvių kinui karo ir pokario istoriją. Tik ši kartą nepamatysime aštrios „klasių kovos“, nes autorius labiau domina karo audrų sujaukti paprastų žmonių likimai. Po žmonos mirties žvejas Kasparas su dvieju naujagimiais išplaukia į kitą marių krantą pas brolį Andrių. Šis vizitas atgaivins Kasparo jausmus brolio žmonai ir sujauks visų trijų gyvenimus.

Savaitgalis prie televizoriaus

Nuo juoko iki siaubo tik vienas... seansas

Gediminas JANKAUSKAS

Savaitgalis prie televizoriaus prasidės linksmai, nes reikalo imasi geros nuotaikos specialistas R. Atkinsonas, populiarame filme „Ponas Bynas“ (penktadienis, 20.10 val., LNK) suvaidinės vieną žinomą komišką personažą. Dar visai nesenai garsiausio Jungtinės Karalystės idioto laurai be konkurencijos priklauso anglų komikui Benui Hillui, kuris sij titulu paveldėjo iš kolegos Normano Wisdomo (vyresnės kartos žiūrovai dar mena jo misterij Pitkiną). Dabar abu

savo mokytojus be didelio vargo nurungė R. Atkinsonas, suvaidinės visišką nevėklį poną Byną. Pradžioje jis juokino publiką tik mažajame ekranė, tačiau 1997 m. režisieriaus Melo Smitho dėka persikraustė į kiną ir iš karto išvyko už kariauti Amerikos.

Visiška šios komedijos priešingybė yra režisieriaus Stanley Kubricko siaubo trileris „Švytėjimas“ (penktadienis, 23.35 val., LNK). Tai bene geriausia Stepheno Kingo romano ekranizacija, ši kartą skirta visai ne mistinėms pabaisos, bet vienos beprotišbės istorijai. I nuo-

šalų kalnų kurortą su žmona ir mažamečiu sūnumi atvyksta rašytojas Džekas Toransas (aktorius Jackas Nicholsonas), ketinantis čia praleisti žiémą, pasargauti viesbutyje ir galbūt parašyti naują knygą. Jau pirmajā viešnagės dieną Toransas išgirsta keistų užuominų apie šioje vietoje įvykusius košmarus. Netrukus prasideda nesuvokiami dalykai, kurie pamažu stumia Džeką į beprotišbės nasrus.

Šeštadienį (22.00 val., TV3) baigsis garsioji kriminalinė trilogija „Krikštatėvio 3“ veiksmas prasideda 1979 m. Ir ši kartą reži-

sierius stebina mokėjimu susieti kriminalinės veiklos realijas su itališkos operos kontrapunktais. Kaip tik teatre, skambant Pietro Mascagni operai „Cavalleria russicana“, rutuliojasi išpudingai orkestruojama keršto už išdavystę apoteozė, o su dukros Merės žūtinių baigiasi ir paties Maiklo Korleonės (aktorius Alas Pacino) gyvenimas. Kaip sakė išminčiai, „sic transit gloria mundi“ (lot. „taip praeina pasaulio šlovė“).

Pagal Philipo K. Dicko romaną sukurta fantastinė trileris „Pranašas“ (šeštadienis, 22.00 val., LNK).